

Grundtvigianisme og Indre Mission i Tvis sogn

Af Lise Brandt Fibiger

<u>Indledning</u>	3
<u>De gamle slægters betydning for Tvis kirke og sogn – og tilflytterens</u>	3
<u>Vækkelsernes tid</u>	5
<u>Den grundtvigske bevægelse</u>	6
<u>Grundtvigianismen i Tvis</u>	7
<u>Foredragsforeningen</u>	8
<u>Ungdomskredsen</u>	13
<u>Den indre missionske bevægelse</u>	22
<u>Indre Mission i Tvis</u>	23
<u>Missionshuset – og det arbejde, der udgik derfra</u>	26
<u>Søndagsskolen</u>	36
<u>KFUK - KFUM</u>	38
<u>DMS/ Danmission og Sudankredsen</u>	41
<u>Sammenfatning</u>	42
<u>Bilag 1</u>	45
<u>Gerda og Anders Risums datter Lillian fortæller:</u>	
<u>Bilag2</u>	48
<u>Marie og Enevold Jensens søn Iver fortæller:</u>	
<u>Bilag 3</u>	56
<u>Marie og Laurids Vestergaard</u>	
<u>Bilag 4</u>	58
<u>Sigrid og Hans Larsen</u>	
<u>Kildemateriale:</u>	63

Indledning.

De gamle slægters betydning for Tvis kirke og sogn – og tilflytterens.

Når man læser i protokollerne for Ungdomsforeningen, for Idrætsforeningen, for KFUM/K Idræt, IM' s protokoller, menighedsrådets mødereferater, og den gamle Liber Daticus, støder man på efternavne, som man møder den dag i dag i Tvis. Det er de gamle slægter, der i generationer har boet i Tvis sogn.

Da jeg kom til sognet som ny præst i 1980 og besøgte en af de ældre i sognet, kunne jeg blive slemt forvirret. For vedkommende var i familie med det halve sogn. Mange kendte Tvis-navne blev nævnt. Lad os tage et eksempel som Christian Nørgaard fra Nørgaard, som vi vil møde i denne fremstilling.

Christian Nørgaard overtog sin fødegård i 1896 og giftede sig med Kathrine Henriksen fra Stokvad. Hun var søster til Marie i Vestergård, som vi vil møde, og Kirstine i Meldgård.

Kathrine og Christian Nørgaard får 8 børn: Sønnen Chresten Lund Nørgaard overtog gården og gifter sig med Maren Pedersen fra Idom. To søstre gifter sig med to brødre: Datteren Nanna med Aksel Halgaard, Fjald (nr.6), og datteren Mette med Harald Halgaard, Søndergård (Tvislundvej 5). Gennem disse ægteskaber bliver der altså slægtskab mellem Nørgaard- og Halgaard- slægten.

Datteren Dagmar gifter sig med Jens Kristian Iversen, NedreSkautrup,(Skautrupvej 27), endnu en driftig Tvis-mand.

Sønnen Henrik gifter sig med Louise (kaldet Visse) Laursen, og de overtager Moesgaard (Tvis Møllevej 11), som er Louise Laursens barndomshjem.

Nørgård drives i dag af oldebarnet Henrik Nørgaard, på Fjald bor barnebarnet Jacob Halgaard, Neder Skautrup drives af oldebarnet Jens Kristian Iversen, Moesgaard af barnebarnet Vagn Nørgaard. Jens Kristians mor var en Meldgaard, så der er direkte slægtskab mellem Iversen og Meldgaard og Nørgaard, og indirekte med Halgaard. Indviklet for tilflyttere, jo vist.

Med undtagelser som vi kan se, giftede man sig med en fra sognet, hvorved slægterne giftes ind i hinanden. Det hænder stadig ofte, at en Tvis-bo gifter sig med en Tvis-bo. Unge flytter efter endt uddannelse tilbage igen, for her er rødderne. Slægterne Halgaard, Østerholm Hansen, Grønbæk, Sønderby, Frøjk, Vestergaard, Iversen er derfor stadig kendte navne i Tvis. Slægter, som har haft betydning gennem årene for Tvis sogn.

Tilflytteren Sandfær i Nyborg fik også indflydelse på sognet. Ligesom svigersønnen Hans Larsen, der overtog Nyborg. På Nyborg sidder i dag Sandfærs barnebarn Johannes Larsen.

På mange af de store slægtsgårde sad de grundtvigske bønder. Gennem generationer var gården drevet frem til velstand.

De indremissionske bønder var/er næsten alle tilflyttere, som med undtagelser købte en mindre gård.

Her kan nævnes:

Sønderby'erne fra Smedegård. Det var dog en af sognets store gårde. Sønderby'erne var aktive og fik indflydelse på kirke- og sognelivet. Gården er gledet ud af familiens eje.

Store Soels hører også til de store gårde. Her kender vi til Sigfred Dalgaard. Sigfred Dalgaard sad i en årrække i sognerådet. Også denne gård blev solgt udenfor familien.

Eskild Frøjk i Ll. Gedbo havde en pæn stor,meget veldreven gård, og han var en yderst aktiv mand indenfor Indre Mission. Sønnen Søren overtog gården og bor i dag i Tvis by. Gården er solgt til anden side.

Enevold Jensen, Anders Risum, Verner Aalbæk, Egon Brunebjerg og andre købte en mindre gård, et familiebrug, og var yders aktive indenfor indre mission og kirkelivet. Det gælder også Otto Østerholm Hansen på Østergaard. Det var ham, der lagde marker til de unges håndboldspil. Otto Østerholm Hansen var aktiv i sognerådet, menighedsrådet og andre foreninger i Tvis. Gården blev overtaget af sønnen Ejnar og siden af nevøen Christian Østerholm Hansen. Barnebarnet Otto Østerholm Hansen drev i mange år Skadborg, Morrevej 4, Mange flere aktive mennesker indenfor henholdsvis Indre Mission og Grundtvigianismen kunne have fortjent at være nævnt i denne beretning. Glemte er de ikke. De skrives ind i Tvis' historie gennem de slægter, der fortæller historien videre.

Vækkelsernes tid.

I 1800-tallet kom den store vækkelse i Danmark, der blev kaldt Den gudelige Forsamlingsbevægelse. Det var et selvstændigt lægmandsrøre, der var opstået delvis som en protest imod præsternes vantrø og det kirkelige forfald, delvis fordi befolkningen gennem skolereformen fra 1814 var blevet langt bedre oplyste, og dermed fik også landalmuen en bedre og mere selvstændig religiøs forståelse.

For den gudelige bevægelse var den personlige tilegnelse af kristendommen målet. Præsterne ønskede dette skulle ske indenfor statskirkens rammer, dvs gennem præstens forkyndelse. De vakte lægfolk mødte derimod kristendommen gennem Bibelen, andagtsbøger og lægmænds forkyndelse. Bevægelsen blev holdt som en privat mødevirksomhed med omrejsende lægprædikanter, og dermed blev forholdet til statskirken og præsterne ofte anstrengt. De vakte tog nok del i gudstjenester, men tog afstand fra vanekristendom, og tog mange gange også afstand fra præstens forkyndelse.

Den jyske forsamlingsbevægelse var solidt forankret i den jyske bondestand, og ikke mindst gårdmændene var ledende i bevægelsen. Omkring midten af 1800-tallet blev der for mange divergerende meninger indenfor egne rækker. Grundtvigs syn på kristendommen tilegnede en del af de vakte sig. For andre stred Grundtvigs forståelse for den menneskelige-folkelige udvikling som forudsætning for tilegnelsen af kristendommen imod de vantes erfaringer og hele mentalitet. Syndsbevidstheden og den personlige troserfaring fandt ifølge en stor del af de

vakte ikke plads inden for den grundtvigske tankegang. Derfor splittedes bevægelsen i to store kirkelige retninger, og mange små. Den ene blev den grundtvigske retning, den anden den indre missionske.

Den grundtvigske retning var i begyndelsen præstestyret, den indremissionske var en lægmandsbevægelse.

Også Tvis og de omliggende sogne blev fra midten af 1800-tallet præget af disse retninger. Det vakte nogen splittelse, men især betød det, at det kirkelige liv i sognet blev styrket. Begge retninger har deres positive og negative sider.

Den grundtvigske bevægelse

Grundtvig (1783-1872) var præst i statskirken, som det hed dengang, og gjorde på mange måder op med det statskirkelige styre og troen på den på den tid herskende bevægelse: Fornuften og forstanden som det, kristendommen byggede på. Derfor blev de lange prædikener gennemsyret af, hvad der var fornuftigt og forstandigt. Forkyndelsen blev af moralsk art. Bibelens undere og mirakler blev omfortolket, så man forkastede tanken om Jesu guddommelighed. Jesus blev i stedet den store morallærer, og underne var myter, der skulle underbygge det moralske.

Opgøret med denne kristendomsforståelse var vækkelsesbevægelsen enig i, men den del af vækkelsesbevægelsen, der førte til Indre Mission var ikke enige i det, der blev Grundtvigs og hans tilhængerers livssyn.

Meget kort fortalt sagde Grundtvig og efter ham grundtvigianerne: Menneske først, kristen så. Mennesket må først oplyses og vækkes for at kunne modtage kristendommen. Bibelen er til opbyggelse og oplysning, men ikke alt skal tages bogstaveligt. Dåben og nadveren er det væsentligste i kirkens liv. Grundtvigianerne har dannet højskoler, friskoler og fri- og valgmenigheder. Det er blevet en kristenkulturel bevægelse, der tager del i menneskelivet, politisk, kulturelt og kirkeligt. Kirken står stærkt. En temmelig fortegnet beskrivelse af grundtvigianismen er, at det er den lyse kristendom. Grundtvigianismen er gennem det 20. århundrede blevet til en kulturåben dansk kristendomstype, hvor Grundtvigs epokegørende tanker om dåben som alfa og omega i forståelsen af kristendommen ikke længere har dominansen, hvorfor kirke og kultur ikke længere er to sider af samme sag.

Grundtvigianismen i Tvis

Nr. Felding-Tvis pastorat fik i præsten Jens Peder Møller en udpræget grundtvigianer. Pastor Møller var præst i pastoratet 1878-83. Omkring 1856 havde der været grundtvigsk præst i Borbjerg, som hver sommer fik arrangeret grundtvigske præstekonventer. Hurtigt blev lægfolket inddraget i såkaldte vennemøder. Et vennemøde var et stormøde for det grundtvigske lægfolk og de grundtvigske præster. Den folkelig oplysning om tidens rørelser i kirke- og kulturlivet var omdrejningspunktet for disse møder. Talerne - eller foredragene - handlede bl.a. om højskoletanken og præstefriheden eller om kulturelle og kirkelige tanker. Disse møder blev gentaget indtil 1898, hvor vennemøderne blev samlet i den grundtvigske forening, der hed Kirkeligt Samfund, i dag Grundtvigsk Forum.

Efter Borbjerg-præstens forflyttelse, omkring år 1871, overtog præsten i Mejrup disse vennemøder, som blev holdt i Holstebro, og samlede mange mennesker fra de omliggende sogne, sikkert også fra Tvis. Mange sluttede op om Mejrup-præstens gudstjenester. Efter hans afrejse blev samlingspunktet for de grundtvigske kirken og præstegården i Nr. Felding under Pastor Møllers ledelse. *"Han var en folkelig mand, holdt bibellæsninger og foredrag, og mange af hans tilhængere sluttede sig senere til Morten Larsen i Valgmenighedskirken i Holstebro"*, skriver Jørgen Mejdahl i Tvis bogen s. 48. Pastor Møller rejste fra pastoratet samme år, som valgmenigheden blev dannet med Morten Larsen som præst. Og to år før Valgmenighedskirken i 1885 stod færdig.

Den grundtvigske bevægelse rodfæstede sig og voksede i Pastor Møllers periode som præst i pastoratet. Efter ham kom der indre missionske præster, men grundtvigianerne var der stadig som en betydningsfuld del af sognet, kirkeligt og folkeligt.

Nogle få familier som Grønbæk-slægten blev medlem af den nystartede valgmenighed i Holstebro. Tvisslægter som Nørgaard, Halgaard, Stokvad, Vestergaard, Iversen og mange andre var grundtvigske af sind og indstilling, men forblev i sognets kirke.

Grundtvigianerne var trofaste kirkegængere – men mange valgte indimellem at gå til den præst, der passede med deres livssyn, og derfor er der nok en del gode Tvisborgere, der gik til gudstjeneste i Tvis, men også kunne søge Morten Larsens gudstjenester uden at tilslutte sig valgmenigheden.

Foredragsforeningen

Der har i Tvis sogn været en foredragsforening, som udsprang af grundtvigianismen, og hvis formål var, som det lyder, at holde foredrag. Foredragsforeningen begyndte i Christian Nørgaards lade på gården Nørgaard, ligesom også gymnastikken i Tvis startede der. For at de grundtvigsk sindede kunne få egne lokaler til bl.a. denne aktivitet tog Christian Nørgaard initiativ til, at der blev igangsat en indsamling af midler med henblik på at bygge et samlingshus i Tvis by. 31.maj 1909 stiftedes foreningen for Tvis sogns samlingshus. Der blev solgt aktiebeviser på 25 kr. stykket. Fordelt på 76 aktionærer blev der samlet 2150 kr. ind til byggeriet. Resten af byggesummen var lån. Huset stod færdigt til indvielse 25.oktober samme år.

Samlingshuset 5.maj 1945

Der blev dannet en bestyrelse, der bestod af:

Proprietær Anders Christensen, Lauralyst, som havde skænket grunden.

Gårdmand Christian Nørgaard, Tvislund

Ungkarl Diderik Grønbæk

Ungkarl Lauge Nielsen, St. Gedbo

Lærer Jensen, Skautrup Skole

I vedtægterne står der som §1:

Formaalet med Huset er at faa et fælles Samlingssted til afholdelse af: Foredrag, politiske, landøkonomiske og andre Møder af oplysende og opbyggende Art, Gymnastik, Husflid m.m.

§6 lyder:

Bestyrelsen varetager Samlingshusets Tarv og Interesser, samt vaager over, at det ikke benyttes til noget usømmeligt eller daarligt.

Og §7:

Ved offentlige Møder og Foreningsballer maa der hverken nydes Spiritus eller spilles kort. Berusede personer tilstedes ingen Adgang.

Det blev fra starten præciseret, at ”der begyndes præcist, og dørene lukkes under talerne”.

Tvis foredragsforening måtte som alle andre foreninger leje sig ind i Samlingshuset. Foreningen havde sin egen bestyrelse. I Holstebro Dagblad 28.november 1911 står en notits om, at Tvis Foredragsforening havde afholdt generalforsamling. ”bestyrelsen konstituerede sig med Diderik Grønbæk som formand og fru Christensen som kasserer”.

DidrikGrønbæk

Det fremgår ikke, hvem, der var formand de første to år. Måske Didrik Grønbæk? Hvem Fru Christensen er, vides ikke. Det kan have været en lærerinde, eller en lærers kone, siden hun citeres med fru. Det kan også være Proprietær Anders Christensens kone. Det var kun de mere ”fornemme”, der blev tituleret med fru.

I årene 1909-22 kan vi i Tvis Samlingshus’ protokol se, at Tvis foredragsforening lejede sig ind i Samlingshuset for et år af gangen – ikke hvert år mærkeligt nok. For året 12/13 betaltes 30 kr. Udover denne forening lejede husmandsforeningen, gymnastikforeningen, afholdsforeningen og andre sig ind. Også disse foreninger holdt foredrag, der sluttede med dans.

Der findes ingen protokol for foredragsforeningen, hvorfor det er protokollen for Samlingshuset, vi må rette os efter.

Da Ungdomskredsen/foreningen blev stiftet i 1921, og foredragsforeningen ikke nævnes mere, er der noget, der tyder på, at foreningen enten er gået ind, eller er blevet en del af ungdomsforeningen. I hvert fald kan vi i protokollen læse, at det nu er Ungdomsforeningen, der lejer sig ind i Samlingshuset.

Bestyrelsen for Samlingshuset afholder hvert år i oktober årsfest, hvor alle foreninger og aktionærer deltog. Sognets lærere med fruer blev inviteret. Sikkert også præsten med frue. Uanset kirkeligt tilhørsforhold kom de alle. Der serveres chokolade og kaffe, og efter talen/foredraget er der lejlighed til en svingom. Også til den årlige generalforsamling var der foredrag, ligesom der ofte blev arrangeret et foredrag i december måned. Foredragsholderne kunne være præster eller højskolelærere eller andre grundtvigsk sindede. Ved vinterfesten 1958 var det Rejsesekretær for Røde Kors Ove Herforth (senere den første leder af plejehjemmet Parkvænget i Holstebro), der kom og fortalte og viste film om det Ungarn, der i 1956 var blevet annekteret af Rusland. Ved det møde var der amerikansk lotteri til fordel for Røde Kors.

Bager Sundgaard leverede kaffen, der var musik til Kobberups orkester. ”*Der var god Tilslutning og rigtig Feststemning, selv om det ikke var ene Roser, man så fra Ungarn*”, fortæller referatet. Nej, verdens ondskab havde vist sig for de feststemte Tvisborgere.

Højskolesangbogen, der hører hjemme i de grundtvigske kredse, blev først anskaffet i 1953. Indtil da sang man efter Arvesølv. Det var den sangbog, skolen brugte.

Der blev afholdt juletræ for børn i Samlingshuset, på samme tid, som der var juletræ i missionshuset.

I 1957 bestilte bestyrelsen 170 poser til børnene. I 1959 var det blevet til 200 poser, som sognets 6 købmænd skulle sørge for. Posen måtte indeholde slik for 1 kr. Indholdet blev dog for uensartet, så de følgende år blev der lavet den fordeling, at kun én købmand skulle levere det pågældende år.

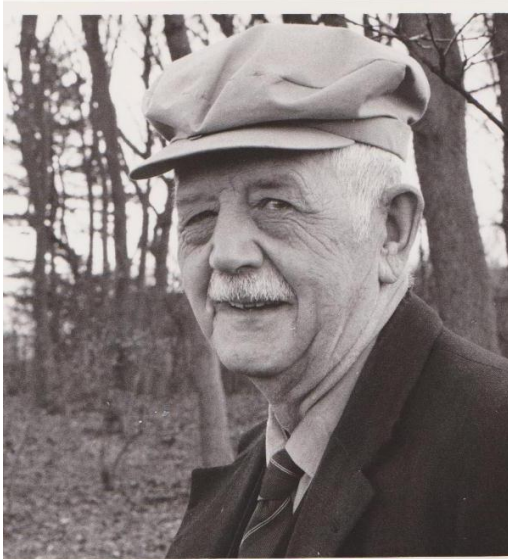
Ved juletræet blev der fortalt en julehistorie, ofte ved en af lærerne.

Senere blev der juletræ også for de unge og ældre.

Der blev slidt meget på Samlingshuset, og i 1953 opførte man et nyt på samme sted. For tømrerarbejdet stod tømrermester Poul Frandsen, som i 1954 også kom til at arbejde med udvidelsen af missionshuset. Poul Frandsen, der startede og i en lang årrække drev Tvis-køkkener, tilhørte Indre Mission. Han sad i en del år i menighedsrådet, valgt for Indre Mission.

Det gamle hus påtog frivillige sig at rive ned.

Ved den første årsfest i det nye hus kom der 300 mennesker til chokolade og foredrag ved Provst Christiansen, Tim. Efter kaffen redegjorde den mangeårige formand Laurids Vestergaard for arbejdet og bad ”*Ungdommen hjælpe til med, at der maatte være den rette Tone i det nye Hus*”. Aftenen sluttede med et par timers dans.

Laurids Vestergaard

De grundtvigsk sindede kom givetvis også i Højskoleforeningen i Holstebro. Det grundtvigske forum hed som nævnt Kirkeligt Samfund, men i Holstebro hed det grundtvigske forum Højskoleforeningen. Den blev dannet i 1898. Grundtvigsk sindede gårdmænd var foregangsmænd her. Det var også dem, der sammen med Morten Larsen fik bygget Højskole-og menighedshjemmet, som indtil 1975 var samlingsstedet for de grundtvigske møder i Holstebro.

Højskoleforeningen gik ned i 1975, men blev genoprettet i 1998.

De grundtvigske i Tvis var altså ikke alene hjemmehørende i Tvis sogn, men kom i bredere kredse for at være sammen med ligestillede. Men aktive var de i sognet.

De gamle grundtvigske Tvis slægter har i længere eller kortere tid alle været repræsenteret i bestyrelsen for Samlingshuset. Laurids Vestergaard var formand fra 1921- 46 (*Bilag 3*)

Aksel Damgaard

Tilflyttere som Aksel Damgaard og Hans Larsen (*bilag 4*) deltog også i mange år i bestyrelsen. Mange andre kunne nævnes for det arbejde, de lagde i Samlingshusets bestyrelse, men det hører til i en større beskrivelse af Samlingshuset.

Også i andre af de mange lokale bestyrelser, der var i Tvis, var det i høj grad disse grundtvigsk sindede landmænd, der tog en tørn. I bilaget om Laurids Vestergaard (*bilag3*) finder vi den grundtvigsk sindede, der ikke blot var formand for Samlingshuset i mange år, men også var med i adskillige andre lokale bestyrelser og også i menighedsrådet.

Hans Larsen

I bilaget om Hans Larsen finder vi manden, der blev aktiv både i foreningslivet i Tvis, i det politiske liv i Tvis og Holstebro, og i det kirkelige liv på grundtvigsk side.

Ikke, at der ikke har været folk fra Indre Mission, der har været involveret i sognets foreningsliv på bestyrelsesplan, men ikke i nær så høj grad som de grundtvigsk sindede. IM-folket havde et stort engagement i, hvad der foregik i missionshuset og lagde største delen af deres fritid der.

I Samlingshusets og Tvis Foredragsforenings storhedstid var der en søndagskristendom og en hverdagskristendom. Søndagen var kirkedag. Hvad der

foregik i Samlingshuset hørte hverdagen til. Der var det kulturen og oplysningen, der var vigtigt.

Den grundtvigske orientering betød dannelsen af idrætsforeningen. Herunder er gymnastikforeningen, som Jacob Halgaard og Bent Bak har behandlet i et særskilt hefte. Og, som allerede nævnt var der ungdomsforeningen i Tvis, eller ungdomskredsen, som den kaldtes. Udsprunget af det grundtvigske engagement.

Ungdomskredsen.

Sigrid Larsen

Sigrid Sandfær f. 1919 fra gården Nyborg i Tvis voksede op i et grundtvigsk sindet hjem. Sigrid blev senere gift med Hans Larsen (*se bilag 4*).

Hun beskriver i sine erindringer, hvad hun foretog sig i Tvis i de unge år: *"Gymnastik, håndbold, møder i ungdomsforeningen med foredrag, oplæsninger m.v., foruden de årlige baller. Om vinteren var der fælleslæsning eller dilettant, skiftevis i ungdoms- og idrætsforeningen. Det var jeg også med til mange gange, og det var sjovt og altid et vældigt godt kammeratskab."*

Hvad Sigrid deltog i i Tvis i sine unge dage, var det samme som andre unge fra grundtvigsk sindede hjem fra Tvis deltog i. Bl.a. Ungdomskredsen. Denne forening lejede sig som nævnt ind i Samlingshuset for et årligt beløb.

Forud for en af de mange sammenkomster i foreningen, der ofte endte med dans, kunne de godt bede præsten om at holde gudstjeneste for dem. Eller bede ham medvirke ved deres juletræ 2. juledag, der altid sluttede med en svingom. Både

Pastor Schmidt og Pastor Andersen har talt ved disse juletræer, sandsynligvis uden at deltage i dansen. Det gjorde præster ikke dengang.

Og i hvert fald Pastor Schmidt har holdt foredrag i foreningen.

Ungdomskredsen blev stiftet 12. december 1921.

Vedtægterne (de første fem) for ungdomskredsen lyder således:

I.

Foreningens navn er "Tvis Ungdomskreds"

II.

Foreningens formål er – på kristendommens grund – at virke for god sund folkelig og kristelig oplysning. Medlemmerne samles til foredrag, oplæsning, sang m.m. for derved at fremme sammenhold og fællesskabsfølelse hos de unge. Ingen sammenkomst må vare ud over kl. 12 nat.

III.

Som medlemmer kan kun optages sognets beboere – indmeldelse sker ved møderne eller ved henvendelse til et bestyrelsesmedlem.

IV.

Hvis et medlem gør brud på god orden, eller den tone, der bør råde i foreningen, kan bestyrelsen udelukke et medlem foreløbig, men dette skridt skal godkendes af en generalforsamling.

V.

Kontingent er 2 kr. årligt. Ved større møder kan tages entre. Regnskabsåret går fra 1. november til 31. oktober.

Fra begyndelsen var der kvinder med i bestyrelsen. Den første var Marie Vestergaard fra gården Vestergård (se bilag 3)

Ved den årlige generalforsamling valgtes nye medlemmer til bestyrelsen.

Udflugt til stranden.

Hattene er taget af til ære for fotografen.

Til venstre står Jens Halgaard, Nr. Halgaard, Kristian Iversen, Skautrup, Aksel Henriksen, Hedegård ?, ?, Karen og Didrik Grønbæk, Øster Grønbæk, ?,?, Kristian Halgaard, Nr. Halgaard

I protokollen for Ungdomskredsen kan læses, at der i det første år var 104 medlemmer. Der var mange karle og piger på landet, og de blev i stort tal medlemmer. Mange medlemmer huskes stadig i Tvis sammenhæng. Sikkert ikke alle har været lige kirkelige, men mange af dem hørte til på den grundtvigske fløj og kom i kirken.

I 1927 står der som afslutning på årets aktiviteter, at der havde været:

13 oplæsningsaftener

1 fælleslæsning

2 foredrag (det ene var med Pastor Schmidt, der fortalte om Grønland)

Juletræ

Udflugt

1 sammenkomst med Holstebro og Gimsing ungdomsforening.

Bestyrelsen for Samlingshuset havde givet tilladelse til, at Ungdomsforeningen en gang årligt kunne invitere en ungdomsforening fra et af de andre sogne på besøg i Samlingshuset.

Fælleslæsningen blev i årenes løb udvidet til flere gange på et år. Det var forløberen for dilettant og amatørteatret. Man valgte en bog med mange personer, rollerne blev delt ud, lært udenad, og på den måde spillede man skuespil. Søndag eftermiddag spilledes der for børn, om aftenen for de unge. Ja, sommetider måtte der to aftener til. Det kostede 1 kr. for ikke-medlemmer at være med, 50 øre for medlemmer.

Fællesoplæsningsholdet
ca. 1925

Junea Vestergaard på
skødet af en datter fra
Tvis Kloster. Stående til
højre Kristian Halgaard.
De øvrige ukendte.

Oplæsningsaftnerne var litteraturaftner, og ofte var det en af de 4 lokale lærere, der læste op.

Disse aftner blev holdt i forskellige hjem, Vestergård, St.Gedbo, Tvis Kloster eller i Forsamlingshuset.

Der var Sct. Hans aftner på Hedegård eller i St. Gedbo eller andre gårde. Der sluttedes med fyrværkeri.

Den årlige udflugt, der flere gange gik til Viborg, foregik pr. lastbil.

Ungdomsmøde i Vester Grønbæk 1923 med Valgmenighedspræst Morten Larsen, Holstebro som taler. Morten Larsen ses til venstre i billedet i anden række, barhovedet og med skæg skæg.

Til højre i 2.række ses Karen og Didrik Grønbæk.

Vester Grønbæk ejedes på det tidspunkt af Niels Bjerre Dideriksen og Katrine Dideriksen

Medlemsmøde i Øster Grønbæk ca. 1926.

Billedet er taget af Aksel Halgaard, som var en habil amatørfotograf. Han fremkaldte selv billedet. Deraf den dårlige kvalitet.

Kvinden i den sribede bluse er Karen Grønbæk. Ved siden af hende Didrik Grønbæk.

To gange om året, i april og i oktober var der *Skiftedagssammenkomster*. Karle og piger på landet skiftede plads til november og/eller maj, og der skulle da tages festlig afsked med disse unge. Og det blev der med en god omgang dans i forsamlingshuset, ofte til Valdemar Kjærs musik. Det kostede 50 øre at være med.

Maren og Jens Halgaard.

Maren var den første kvinde i menighedsrådet i perioden 1953-61.

Jens Halgaard var som sine brødre en aktiv mand i sognet, og sad også i menighedsrådet i perioden 1946-53.

I 1936 er der kommet to legestueaftner til og 5 aftner med folkedans, ledet af Arne Bech fra Holstebro – samt flere foredrag. Nogle af disse foredragsaftner og andre sammenkomster sluttede med dans – indtil kl. 12! Foredragsholderne var lærere, højskolelærere, præster. Det var oplysende foredrag om, hvad der rørte sig i tiden, bl.a. holdt Pastor Schmidt i slutningen af 30'erne et foredrag om Hitler. Det kunne også være et religiøst foredrag.

Undertiden var der et offentligt møde, hvor ikke-medlemmer var inviteret med. Det spændte ikke lige godt af hver gang.

Jens Halgaard fra Nørre Halgård skriver i referatet for en sådan aften:

”Tirsdag 17. Februar offentligt Møde i Forsamlingshuset med Magister Rosenhoff som Taler. Han fortalte på en livlig Måde om et Englands-Ophold bl.a. om Kvækerne (en kristen sekt, der vil leve pacifistisk i kærlighed og fred, og som derfor ikke vil aftjene værnepligt). Der mødte dog kun ca. 50 Medlemmer og så godt som ingen udenforstående. Ja, det er jo det sædvanlige, når der kuns bydes på Foredrag. Nå, man blev jo også noget skuffet, efter Talerens rosende o mdømme, og da han tillige med var temmelig dyr, er det vist tvivlsomt, at han atter får lov at gæste Tvis.”

Så gik det lettere med julefesten. Et juletræ i 1943, hvor Lærer Pedersen læste en julefortælling, og man sluttede med dans til Valdemar Kjærs musik, kunne trække 125 deltagere.

En gang om året var der *Sendemandsmøder*. Når storkredsen for ungdomsforeningerne holdt årsmøde, deltog delegerede fra Tvis.

Christine Andersen, Stokvad (nu Lauralyst) fortæller om et årsmøde på Rødding Højskole, hvor hun og Jens Majgaard, Øster Majgaard, som bestyrelsesmedlemmer deltog. Transporten til Rødding foregik på cykel frem og tilbage – og det blæste !

Christine Andersen er ældste datter af Marie og Laurids Vestergaard, søster til Junea Vestergaard, der var ”skuespiller” ved oplæsningsaftener

Indtil midten af 50'erne kørte Ungdomskredsen støt og roligt. Men efterhånden som der blev færre karle og piger på landet, tog tilslutningen af. Måske var tiden for de mange solide foredrag til unge ved at være en saga blot. I referaterne kan man læse, at fra slutningen af 50'erne blev der holdt fælles generalforsamling for Idrætsforeningen og Ungdomskredsen. Og fra 1962 hedder det *Ungdoms- og Idrætsforeningen*. Protokollen for Tvis Ungdomskreds stopper brat og uden et ord om sammenlægningen, og den følgende fælles protokol nævner stort set kun idrætsaktiviteterne.

Som en rest af de gamle grundtvigske traditioner er der et årligt nytårsstævne indenfor DGI, hvor der begyndes med gudstjeneste, der følges op af foredrag. Det er fortsat 1.lørdag i januar måned.

De børn, der voksede op i Tvis i kølvandet på ungdomskredsen, fortsatte mange af de aktiviteter, deres grundtvigske sindede forældre havde været med i. I hvert fald de mere sportslige. Det var børn, der blev sendt til gymnastik, håndbold og andre sportsaktiviteter i idrætsforeningen. Mange af dem fik danseundervisning i Samlingshuset eller Forsamlingshuset, som det senere kom til at hedde, indtil navnet

blev Sognegården. Det hørte med til almindelig dannelse, og derfor kom der en danselærer fra Holstebro for at undervise dem. Når børnene blev konfirmeret, kunne de få lov til at gå til bal i forsamlingshuset og som lidt ældre andre steder på egnen. Spiritus, øl og vin var ikke så almindeligt, heller ikke i hjemmene. Til Hans og Sigrid Larsens sølvbryllup omkring 1968 blev der kun serveret sodavand, sådan som vedtægterne for Samlingshuset var. Spiritusbevilling til Forsamlingshuset må først være kommet på et senere tidspunkt.

Der var ikke de store fristelser i Tvis. De kom først, når skolegangen blev forlagt til Holstebro, og man fik venner fra byen, hvor normer og traditioner kunne være anderledes.

De nu midaldrende børn fra grundtvigsk sindede hjem, jeg har haft kontakt med, har samstemmende sagt, at i skolen var der ikke større forskel på, hvilket hjem, man kom fra. Det samme forlyder fra de, der var børn fra indre missionske hjem.

Der kunne nok være drillerier imellem ”hedningene” fra de grundtvigske hjem og ”de hellige” fra de Indre Missionske, men mon ikke det var forholdsvist uskyldigt. I fritiden viste forskellene sig derimod. Det var ikke børn og unge fra indre missionske hjem, der gik til dans eller kom i idrætsforeningen. Og det var kun få børn fra grundtvigske hjem, der kom i søndagsskolen. Børn og unge fra grundtvigske hjem gik i vinterperioden til gymnastik i forsamlingshuset, indtil hallen kom. Om sommeren spillede de håndbold, ikke i Østergårds krat, men på boldbanerne i Tvis by. Mange tog del i dilettantforestillingerne, enten som aktører eller som tilskuere.

Sigrid og Hans’ børn og deres generation kom som unge også i højskoleforeningen på højskolehjemmet i Holstebro, til juletræ, bal, og til foredrag og oplæsningsaftner i forsamlingshuset. Gudstjenestelivet og kirken var også noget, de af og til kom til, men ikke hver søndag.

De blev opdraget til frihed under ansvar. Opdraget til at tage del i verden omkring dem.

Da FDF blev dannet i 1961, kunne børnene fra begge retninger mødes der. FDF har bidraget til at bryde skellene ned. Hans Larsen var endda med i bestyrelsen, og den yngste af hans børn deltog i FDF.

Der var i 60’erne et opbrud med traditionerne. De unge fik med byens diskoteker og andre tilbud et andet festmønster. Uddannelsesinstitutionerne i byerne trak de unge

væk fra Tvis, og gav dem mulighed for en anden måde at leve på. Det kunne en Ungdomsforening i landsognet Tvis ikke hamle op med.

Da hallen blev bygget i 1978, fik det afgørende betydning for de unge fra begge retninger. Hallen blev samlingsstedet. Førhen kunne ”æ kratunger”, som indre missions børn og unge kaldtes, og ungerne fra idrætsforeningen spille håndbold imod hinanden og have det sjovt med det. Nu skulle de spille sammen. Håndbold i KFUM idræt og fodbold i idrætsforeningen.

Skellene mellem grundtvigianere og Indre Mission blev mindre, men måske blev brydningerne med den ældre generation, som hørte hjemme på landet i de vante omgivelser, større.

Den indre missionske bevægelse

Den Indre Missionske bevægelse hviler som den grundtvigske på ”den hellige almindelige kirkes dåbspagt og trosbekendelse”. Det var en lægmandsbevægelse, der gjorde brug af omrejsende missionærer og omvendelsesprædikanter. Ganske vist var det præsten Vilhelm Beck, der med sin ledelsesform fik samling på bevægelsen og fik den til at vokse, men det er i høj grad lægfolkets fortjeneste, at Indre Mission bredte sig i den vestjyske befolkning, ikke mindst på landet.

Bevægelsen bygger på Skriften, Bibelen. Det gælder om at vække menneskets syndserkendelse, så det enkelte menneske personligt kan blive omvendt. Syndsbevidstheden går forud for nåden. Der bliver dermed et skarpt skel mellem de troende og de vantro, de omvendte og de uomvendte.

Indre Mission har en vågen sans for at organisere de troende til løsning af frivillige menighedsopgaver. Som grundtvigianerne har de været tro mod kirken, men kirken er ikke nok. Fra begyndelsen så I(ndre) M(ission) sig selv som et bolværk mod vantro præster. Derfor måtte der møder til, hvor de omvendte kom med vidnesbyrd om deres omvendelse, og hvor de mødte de vantes forkyndelse. I modsætning til grundtvigianerne tog de ikke i stort tal - der var dog undtagelser - del i det folkeligt-kulturelle. Det var kristen først, menneske næst. Den frivillige kristelige virksomhed derimod er omfattende. Traktat- og bibelspredning, men også den fattigpleje, der næsten hørte op med klostrenes forsvinden har IM taget op. Utallige er de sociale institutioner, der er opstået i kølvandet på IM. Nuvel, enhver social hjælp havde omvendelsen for øje, men det skal ikke glemmes, at navnlig i de store byer, var IM gennem sit sociale arbejde med til at højne den sociale standard og den moralske ditto. I en by som København, hvor drikfældigheden i arbejderklassen omkring 1900-tallet var stor, blev der med Københavns Indre Mission iværksat meget godt arbejde for at få mændenes drikkeri til at høre op. Det blev til gavn for de ofte børnerige familier, når mændenes løn i stedet kunne gå til familien.

På landet blev det en mere åndelig bevægelse. Dog støtter IM i de mindre sogne de kristelige sociale institutioner ved indsamlinger.

Indre Mission i Tvis

I mange sogne med en blanding af Grundtvigsk og Indre Missionsk tilsnit kunne der opstå problemer omkring mejeriet, der tog imod mælken alle ugens dage, også søndag. Indre Mission brød sig ikke om søndagsarbejde. I Tvis var der kun få, der ikke leverede mælk om søndagen. Om vinteren kunne det lade sig gøre at gemme mælken til mandag, men om sommeren valgte stort set alle at aflevere mælken søndag. Nogle sogne blev delt på det spørgsmål, så sognet fik to mejerier, hvoraf det ene havde lukket søndag. Det blev ikke nødvendigt i Tvis.

I Tvis har IM igennem mange år stået stærkt. Ikke som social bevægelse, men som en åndelig kirketro bevægelse, der ved siden af kirken havde egne møder.

Hvordan og hvornår Indre Mission kom til Tvis, ved vi ikke. Men vi ved, at i Hanbjerg boede Iver Viftrup på Viftrupgård. Det var en af sognets store gårde. Iver Viftrup var blevet vakt omkring 1829 -30.

Marie og Enevold Jensen

Han er interessant, fordi hans oldebarn hed Marie Viftrup, gift med Enevold Jensen. De boede i Østerlund på Morrevej fra 1940-70, på deres gamle dage på Elmevænget. De var meget engagerede i Tvis Indre Mission. Den ene af deres sønner hedder også Iver Viftrup, og har været missionær i Bangladesh i en årrække ((se bilag 2). Iver Viftrup fra den velstående Viftrupgård i Hanbjerg stod i begyndelsen alene i sognet efter at have modtaget ”troens frimodighed og nådens tilegnelse.”

Senere kom der flere ligesindede med, og de holdt forsamlinger på Viftrupgård, hvori også folk fra nabosognene deltog. Fra hans erindringer vides, at han besøgte Hedegård. Nu er der flere gårde, der hedder Hedegård, men det kan muligvis have

været Hedegård i Tvis. I hvert fald fortæller han i erindringerne, at han denne gang ikke nåede Tvis – som om han har været der før. Han havde en omfattende rejseaktivitet rundt i Midtjylland, så mon ikke det også gjaldt Tvis.

Først i 1912 finder vi en protokol for IM's virke i Tvis. Her oplyses det, at der var en bestyrelse, der bestod af:

Lærer Andersen, Halgaard

Jeppe Christensen, Majgårdhus

Christian Andersen, Skovboligen

Knud Knudsen, Høvids

Peder Jensen, Nr. Morre.

Marie og Enevold Jensen fra Østerlund i Tvis var som nævnt engagerede i Tvis Indre Mission. Enevold Jensen var i en årrække medlem af bestyrelsen. Som sekretær for bestyrelsen har vi hans nydelige håndskrift i protokollen, og altid skriver han et fyldigt referat af aftenens tale. Der blev hørt godt efter. Ved hvert møde i missionshuset blev der indsamlet en gave til missionshusets drift og/eller til arbejdet for IM, eller hvad aftenens emne nu kunne appellere til. Omhyggeligt er beløbet nævnt i referatet. Og altid slutter referatet med: ”Mødet var godt besøgt” eller ”tilslutning nogenlunde”. Der fulgte ofte en vurdering med f.eks: ”Ordet blev forkyndt stærkt og indtrængende om Guds nådes tilbud til mennesker, der indkom en gave henholdsvis i kirken og i missionshuset på i alt 521 kr.”

Et adventsmøde i 1972 forløb, som Enevold Jensen skrev:

”Adventsgudstjeneste i kirken ved Pastor Jensen, Vejrum. Efter gudstjenesten var ikke så få inviteret til en kop kaffe sammen med Pastor Jensen, hvor vi så efter at have drukket kaffen, sang nogle sange og Pauli Westh sluttede en skøn aften med bøn.” Da Pauli Westh sluttede aftenen, er det nærliggende at tænke, at eftermødet med kaffe foregik hos Ellen og Pauli Westh på Holmgård, Skautrupvej 25.

Pauli Westh. Pauli Westh var med i menighedsrådet 1980-84.

Ellen Westh var aktiv indenfor FPF. Hun overtog hvervet som menighedsrådsmedlem efter sin mand 1984-88. Hun blev valgt for næste periode, men måtte gå ud af rådet p.gr.a. sygdom 1989.

Og kaffen var en særdeles vigtig ting at få med!

Det var helt normal praksis efter en af Indre Mission arrangeret gudstjeneste – eller et andet arrangement, at man sluttede med kaffe i et privat hjem. Der kunne prædikenen drøftes, og der var tid til almindelig snak – og ofte megen sang.

IM har haft flere bibelkredse, og der er stadig en lille flok, der mødes til Bibelstudier. Det foregår i private hjem. Der drøftes et stykke fra Bibelen, eller der gennemgås en bog med relation til Bibelen. Aftenen slutes af med kaffe, ligesom der bliver sunget efter Hjemlandstoner.

Missionshuset – og det arbejde, der udgik derfra.

Da Marie og Enevold Jensen køber Østerlund (Uhrlund, Morrevej Tvis bogen s. 310) i 1940 har missionshuset været i brug i Tvis i en lang årrække. Det blev bygget i 1904. Hvem, der tog initiativet, vides ikke.

Missionshuse udover landet fik et bibelsk navn. Missionshuset i Tvis hed Zion (Zion er den høj, hvor Salomos tempel lå, men bruges også synonymt med Jerusalem). Det er helt sikkert bygget af frivillige kræfter, ligesom det også sidenhen var frivillige kræfter, der renoverede og udbyggede huset.

Pastor Bülov, Struer indviede huset. Folketingsmand Vestager, Vorgod deltog også i indvielsen, og også ved 50 års jubilæet i 1954 var Vestager med.

Der var plads i den store sal til ca.100. Ovenpå var der oprindelig en lille lejlighed og et køkken. I den et-værelses ovenpå boede ”Pæ’værk”(Peder Jensen) med kone og barn. Pæ’værk var værkbestyrer på det elektricitetsværk, der kom til Tvis i 1922. Indtil 1954 blev kaffen til møderne lavet der. Missionshuset var selveje indtil 1970, hvorefter Indre Missions hovedbestyrelse overtog huset. På den måde fik enkeltpersoner tilknyttet IM mulighed for at give skattefri gaver til vedligeholdelse af huset.

I 1947 fik Tvis kirke et nyt orgel. Det gamle harmonium købte Missionshuset for 50 kr. IM i Danmark har deres egen sangbog "Hjemlandstoner". Heri er en del kirkesalmer, fædrelandssange, og salmer, der stort set kun synges i Indre Missionske kredse.

Det var Ellen Westh, der i mange år spillede på orglet ved møderne.

Køkkenet var nyt og moderne i 1954

I 1954 blev huset udvidet og moderniseret. Oprindeligt var der foruden store sal også lille sal, som blev brugt til de mindre arrangementer.

Det var tømrer Frandsen, der stod for denne udvidelse, ligesom han også havde gjort det, da det nye forsamlingshus blev bygget.

Missionshuset dannede rammen om mange aktiviteter. IM-folkene er aktive og engagerede mennesker, der er gode til at sætte gang i mangt og meget. Der var de almindelige møder med en taler udefra. Der var Ydre Missions kredse med egen bestyrelse, der var en bestyrelse for KFUM og en bestyrelse for KFUK, som begge var IM's ungdomsarbejde. Der var møder om soldatermissionen og sømandsmissionen. Årligt blev der holdt missionsuge. 3 aftener i missionshuset med talere udefra, 2 aftener i kirken, ofte med en fremmed prædikant. I de senere år indgik IM og kirken i et samarbejde. IM havde to aftener i missionshuset, kirken havde en gudstjeneste med efterfølgende foredrag og kaffe – eller man startede med et foredrag og sluttede i kirken, og en aften var det De Unge Familier, der havde ansvaret.

I januar er det stadig fast tradition for IM kredse at holde en bedeuge. Mødelederen indleder med bøn, hvorpå andre kommer med korte indlæg og bøn. Der er et bestemt bedeemne. Derudover var der årsfest og fødselsdagsfest. Juletræ for de ældre, juletræ for de unge, og juletræ for børnene. Juletræet for børnene blev lagt på samme tidspunkt som juletræet i forsamlingshuset. Så kunne alle børn komme til juletræ.

Anna og Poul Frandsen.

Anna Frandsen sad i nogle år i Tvis' Indre Missions bestyrelse. Det var også hende, der kniplede borten på alterdugen og syede motivet på 2 messehageler i kirken. Poul Frandsen var menighedsrådsmedlem 1980-96, og gjorde der et stort stykke arbejde.

Der var grundlovsmøder hos "Børge i æ skov"(Børge Pedersen i skovboligen, Egevænget1) og Sct. Hans fest ofte hos Kirstine og Eskild Frøjk i Ll. Gedbo. Der var en taler, kaffebord og flot Sct. Hansbål. Til disse aftener kom der mange unge fra de omliggende sogne, som så, når aftenen var slut i Tvis, kunne fortsætte sammen med Tvis ungdommen til fester i Holstebro eller andre sogne.

I 1934 var der grundlovs møde i skoven ”på sædvanlig måde”. D.v.s. med flere talere i løbet af dagen, og Bager Norre leverede brød og is som sædvanlig. Kaffe + 3 stk. brød for 60 øre, en sodavand for 20 øre.

Fra 1950 var der i oktober måned en årlig basar. Mange damer havde været i gang med at finde gevinster eller selv sy og brodere fine ting. Overskuddet fra disse fine velbesøgte basarer gik til Ydre Mission, fortrinsvis til Sudanmissionen og DMS. Da Iver Viftrup senere blev sendt ud som missionær for Santalmissionen i Bangladesh er også dette missions selskab blevet tilgodeset. Om eftermiddagen var taleren engageret til at tale for børnene. Om aftenen talte han for de voksne.

Der blev solgt smørrebrød, kaffe og kage. Overskuddet fra dette gik til missionshusets drift.

Der blev forsøgt en besøgstjeneste, og der blev uddelt et blad til de enkelte husstande i byen: ”*Et ord med på vejen*”. Bladet eksisterer stadig.

Der er i protokollerne små morsomme ting, der vidner om den tid, referaterne blev skrevet i. Når der var Ydre Mission på programmet, var taleren ofte en kvindelig missionær eller en ægtefælle til en Ydre Missions missionær. Var det nu en gift kone, så var det f.eks. ”Fru Munksgaard”, der talte. Var det en ugift missionær var det for- og efternavn, som f.eks. ”Martha Holst”. Var det nu en ”belæst” mand, hed det pastor, eller lærer eller missionær. Var han ikke det, hed han slet og ret ”Søren Jensen, Vinderup”.

Bestyrelsen blev valgt på den årlige generalforsamling. Der var flest husmænd/gårdmænd i bestyrelsen. De behøvede ingen titel, men var der en lærer, der kom ind, da hed det ”Lærer Sørensen”. Tiderne skiftede. Da det blev Tage Poulsens tur til at være i bestyrelsen, står der ved det første bestyrelsesmøde: ”Lærer Poulsen” valgt. Og derefter blev det blot til ”Tage Poulsen”, eller slet og ret Tage, som alle de andre.

Det var kvinderne, der sørgede for kaffen og kagen til møderne, for smørrebrød til basaren, for håndarbejde og meget andet. Den første kvinde, der blev indvalgt i bestyrelsen var ifølge protokollen først i 1977, hvor Anna Frandsen blev valgt ind, og Gerda Risum blev suppleant.

Elly og Tage Poulsen.

Elly Poulsen var i DMS' bestyrelse fra 1998-2003, og også medlem af menighedsrådet fra 1992-2004

Tvis kan prale af at have haft ikke mindre end 3 missionærer, som er opvokset i Tvis. De to er kommet i Tvis KFUM og Tvis KFUK, og i Indre Mission: Iver Viftrup, udsendt af Santalmissionen 1972-84 som omtalt til Bangladesh, Lillian Risum (*se bilag 1*) udsendt af Sudanmissionen til Nigeria 1980-95. Lillian er datter af Gerda og Anders Risum fra Vester Morre, Morrevej 12. Efter salg af gården flyttede Risums til Egevænget 14. Både Iver Viftrup og Lillian Risum har været/er præster i folkekirken. Indtil Lillian Risum fik eget embede, vikarierede hun ofte ved gudstjenester i Tvis kirke. Den tredje er Gunhild Andreasen, datter af Gudrun og Knud Andreasen fra Munkevej. Gunhild giftede sig med Jameel Meshaima fra Bahrain og fungerede i nogle få år som missionær for DMS på Bahrain. Ægteparret valgte at flytte til Danmark og bor i dag i Holstebro.

Talerstolen i Tvis missionshus.

Stykket forestiller Peters fiskedræt,

Lukas-evangeliet kap.5,1-11.

Udenfor missionshusets mure foregik der også meget. Der var mandslejre og kvindelejre, både sommer- og vinterlejre, hvor man mødte nye mennesker og gamle bekendte. Der var/er kredsmøder, en sammenslutning af IM-folk fra forskellige sogne, hvor man kan være rigtig mange om ordets forkyndelse. Der var/er bibelkredse i hjemmene, og samtalemøder, hvor man drøfter et af de bibelske skrifter. Der var mange møder at holde styr på, så nogle huskede det på, at den uge, der var samtalemøder, var den uge, hvor mælkepengene faldt, og næste uge var der bibeltime/møde i missionshuset (mælkepengene kom hver 14.dag).

Kirstine og Eskild Frøjk. Igennem mere end 25 år holdt ægteparret søndagsskole på Ll. Gedbo.

I 1969 kunne Eskild Frøjk byde velkommen til missionshusets 65 års jubilæum. Pastor Willer, Struer holdt festtalen, hvor han bl.a. sagde, *”at kirke og missionshus hører sammen og er begge værksteder, hvor Guds ånd og ord arbejder. Missionshuset er i forhold til kirken et friere sted, hvor det ikke bare er præsten, der siger noget. Forkyndelsen har vel ændret sig fra den noget pågående omvendelsesforkyndelse – ikke altid lige bibelsk – men det er stadig ordet til omvendelse, der forkyndes, den eneste mulighed for at gøre alvor af sin dåbs pagt.”* Det blev en god og indholdsrig aften, skriver Eskild Frøjk i referatet.

Det er folk, med indremissionsk baggrund, der i tidens løb har været, og stadig er trofaste kirkegængere, og i hvert fald på landet bakker op om sognets præst. Således er det også i Tvis. I byerne er der en tendens til at finde den menighed og den præst, der nu passer til IM’s kristendomsforståelse.

I 1979 ved 75 års jubilæet kunne Egon Brunebjerg som formand udtale til avisen, at skellet mellem missionshuset og forsamlingshuset stadig deler befolkningen i to – men *” i dag kan vi godt være i stue sammen ”*.

I 1979 fremstod missionshuset som et velfungerende moderne missionshus.

Huset kunne bruges ikke bare til Indre Missionsmøder, men også til Søndagsskolen, DMS, og KFUM/K.

Katharina og Egon Brunebjerg.
Dengang bosiddende på Ny Kibæk,
Kidbækvej 3, nu Bannestrupparken 65

Men der var ikke alene jubel og glæde ved jubilæet i 1979. Der var medlemsnedgang. De unge svigtede. Tilbage var der ca. 40 familier. Festen begyndte med gudstjeneste i kirken ved Pastor Friis, Vojens, tidligere formand for Indre Mission i Danmark. Pastor Friis talte over Jesus som hovedhjørneste: *"Bygningsmaterialernes forskellighed er egentlig underordnet, men hovedhjørneste må ikke glemmes."*

Derefter mødtes man til samvær og kaffe i missionshuset, hvor mange havde ordet. Bl.a. formændene for KFUM/K og for KFUM Idræt takkede for godt samarbejde gennem årene og forærede missionshuset en reol med 15 Hjemlandstoner. Pastor Andersen, tidl. præst i Tvis, sagde i sin tale bl.a.: *"at der var nogle, der kunne omsætte salmens ord "stiftet Guds søn har på jorden et åndeligt rige" til praksis. Nogle mennesker, der ikke bare var passive, men aktive i den kristne tjeneste."*

Da missionshuset nærmede sig de 100 år, blev der i juni 2003 indkaldt til orienteringsmøde i missionshuset angående missionshusets fremtid. Nu var Verner Aalbæk formand. Missionshuset trængte til en større vedligeholdelse, som krævede store udgifter. De var ikke længere mange om at betale. *"Skal vi afstå missionshuset og så holde vore møder i Menighedshuset"?* spørger Verner Aalbæk i indkaldelsen til mødet. Til dette møde mødte 17 op, inklusive bestyrelsen. Man enedes om at overdrage nøglerne til Indre Mission i Danmark pr. 1.08 2003.

Derefter blev huset solgt, og er i dag en privat bolig. Dog er der stadig et lille indfældet kors i gavlen, der vidner om, at det er et specielt hus.

Fremover holdes møderne i private hjem.

Hvor blev inventaret af? IM fra de sogne, der hører med til kredsen, fik tilbud om at hente, hvad de havde brug for. Noget gik til lokale folk, og andet gik til genbrug. Hvad der kom ind ved salg, gik til Sudan- og Danmission.

En æra var slut. Og som Pastor Andersen sagde som sandt var 15 år før ved 75 års jubilæet: Det var *"et arbejde med stor betydning for kirkens og præstens daglige arbejde i sognet."*

Meget af IM' arbejde i Tvis var rettet mod børn og unge.

Det gælder også, når det gælder kroppen. En sund sjæl i et sundt legeme.

Det var i Østergårds krat på Otto Østerholm Hansens mark, at der blev trænet håndbold 2 gange om ugen. De unge kom cyklende. Omklædningsrum var der ikke noget af. Efter kampene sluttedes aftenen med andagt.

Marie og Otto Østerholm Hansen.

KFUM/K's idrætsafdeling blev stiftet i 1942, men da havde de unge længe spillet håndbold med stor fornøjelse. I 1949 blev afdelingen medlem af KFUM/K' Idrætsforbund under navnet Tvis KFUM idræt. Stævnerne i Blidstrup var årets højdepunkt. Man startede tidligt søndag morgen med kampe. Over middag var der friluftsgudstjeneste, og så spillede man videre.

Der var ikke noget for børnene. Derfor måtte en af mødrene, Else Sønderby fra Smedegård, råbe op: "*Hvis ikke I laver noget for børnene, får mine børn lov til at gå i idrætsforeningen*". Det var en trussel, og så måtte KFUM og K' idrætsforening i gang med håndbold for børn.

Da hallen i Tvis blev bygget, var der mange IM folk, der udbrød: "Nu skrider det godt nok." Nu kunne de ikke længere holde på deres børn. I Østergårds Krat tog man sig det ikke så nøje med, hvor mange, der kom hver gang. I hallen var der ordnede forhold. Man blev mere forpligtet på at møde op til træning end før. Børnene og de unge kom fra alle slags hjem. Der blev mere verdslighed.

Så jo, IM's betænkelighed var ikke uden grund. Og selv om det kom til at hedde KFUM idræt, så svandt forskellene mellem de to klubber ind, også selv om bestyrelsen for KFUM/ K Idræt blev hentet fra medlemmerne af KFUM/K.

Idrætslivet har Bent Bak udførligt beskrevet i beretningen *Tvis KFUM-idræt 1942-82*.

Skriftstedet, der hang på væggen i missionshuset er fra 1.Timotheus kap.6,12

Forpligtelsen til at oplære børnene i den kristne tro, som følger med dåben, blev taget alvorligt. Derfor var der søndagsskole.

Søndagsskolen

Søndag var kirkedag for de voksne. Børnene gik i søndagsskolen i missionshuset eller et andet sted hver anden søndag. En del af børnene har de andre søndage været med forældrene i kirke. Dengang var der ikke så mange muligheder for adspredelse under præstens prædiken, der sikkert ikke var mere forståelig for børn dengang end i dag, og sikkert meget længere. Som en af de ældre sagde det: ”Mine børn fik besked på at folde hænderne, når de var i kirke.”

Søndagsskolen går tilbage til omkring 1890, hvor den blev holdt i private hjem flere steder i sognet.

I 1950'erne var der stadig 2 søndagsskoler. Afstandene i sognet er store.

Søndagsskolen i Østre sogn holdtes som nævnt i mere end 25 år hos Kirstine og Eskild Frøjk i Ll. Gedbo. Foruden Eskild Frøjk selv var lærerne bl.a. Gerda og Peder Nissen fra Gl. Lindholt .

Den anden søndagsskole holdtes i missionshuset. Her kom børnene fra resten af Tvis Sogn. Ved særlige lejligheder var der fælles søndagsskole i missionshuset. Omkring 1970 var der kun søndagsskole i missionshuset.

Søndagsskolen i missionshuset blev ledet af bl.a. Søren Uhlund, Købmand Sørensen og Christian Christensen, og Kresten Lauridsen spillede til salmerne på violin. Senere kom bl.a. Ejner Østerholm Hansen med som leder.

I søndagsskolen var der frie former i forhold til kirken. I missionshuset blev de små sat ind i store sal, de mellemste havde deres plads i det gamle køkken på loftet, de store i lille sal. Her sad børnene på lange træbænke ved lange borde. Man begyndte og sluttede fælles med sang.

Der blev fortalt bibelhistorie, børnene fik opgaver og maleark. Alle, der kom den søndag, fik et kryds, og når man havde et vist antal krydser, fik barnet en præmie. Det kunne være et glansbillede, et bogmærke, et selvlysende kors. Og hver gang kunne barnet give negerdrengen en 25-øre. I missionshuset nikkede han med hovedet som tak, når mønten blev lagt i. Andre negerdrengene rakte hånden ud og tog imod mønten. Der var en negerdreng i begge søndagsskoler. De indsamlede 25-ører gik til Ydre Missions arbejdet.

Søndagsskolen gik ind i begyndelsen af 1980'erne.

I 1980'erne var der en gruppe, der sammen med præsterne arrangerede familieaftner, hvor vi begyndte med at spise sammen og derefter sang, legede, hørte bibelhistorier og andet. Det var fællesaftner for Tvis og Mejdal. Også det måtte efter gode år holde på grund af manglende tilslutning.

2001-2006 var der unge voksne fra Tvis, der kørte **Klub1010**. En ny afløser for søndagsskolen. Børnene kunne afleveres i menighedshuset søndag kl. 10.10 – deraf navnet - forældrene gik i kirke, mens børnene fik bibelhistorie og sang. En slags børnekirke med deltagelse af 10-15 børn, da det gik bedst.

Når børnene blev unge, kunne de fortsætte i KFUM/K.

KFUK - KFUM

I Tvis var der i mange år både KFUM og KFUK =kristelig forening for hhv. unge mænd/ kvinder. Som før nævnt var KFUM og KFUK i Tvis Indre Missions ungdomsarbejde. Møderne blev ofte holdt i private hjem, hvor værten kom med oplæg til aftenens emne.

Først i 1970 blev de to grupper lagt sammen, og blev til KFUM/K. Det var dels tidens ånd, at piger/drenge, mænd/kvinder, skulle være sammen i de forskellige organisationer, dels var det organisatorisk lettere, og så var der nok ikke længere så mange på landet mere til at bakke op om møderne.

Gerda og Verner Aalbæk. Verner har været formand for Indre Mission i Tvis siden 1996.

Parret bor i dag på Vestergårdsvænget

Lad Gerda Aalbæk fra Knudsensminde fortælle om KFUK i Tvis:

"1953 kom jeg til Tvis KFUK, ledet af Karen Frøjk og Olga Sørensen + skiftende unge piger. Det bærende i arbejdet var KFUK=pigemøderne= bibeltimer rundt om i hjemmene. Indledning ved fru en i huset eller en af de ovennævnte. Undtagelsesvis kunne det være fru Pastorinde Johanne Schmidt. Der var spørgsmål til teksterne. Disse var fordelt til de unge piger, så man kunne arbejde med dem, før man kom til møderne. KFUK havde møder tirsdag. KFUM's møder var onsdag.

I de andre uger var der fællesmøder om sommeren rundt i hjemmene med fremmed taler – kaffe og sanglege på gårdspladsen, indtil der blev kaldt til afsluttende andagt.

Om vinteren var der fællesmøder i missionshuset med taler, derefter oplæsning, amerikansk lotteri, eller spørgeleg. Der var sangaftner, juletræ, sommerudflugt, heldagstur.

Mønsteret var stort set det samme, da jeg efter et par års fravær igen var i Tvis fra efteråret 1958.

Først i 60'erne begyndte forandringerne så småt. Ved Olga Sørensens pludselige død måtte andre træde til. Derefter blev Ellen Westh en af de bærende kræfter. I alle de år var Mads Jensen formand for KFUM, og som sådan den, der styrede og ledede fællesmøder og fælles arrangementer.

Man deltog i kredsarrangementer, hvor torsdagsmøder i Holstebro var toppen: Fire torsdage i oktober var der møde i Holstebro Missionshus, med flere hundrede deltagere. Købte man billet på forhånd var man sikret plads i missionshuset. Kom man uden, kunne man risikere at skulle være i metodistkirken, hvor taleren så også måtte tale. Det blev aldrig rigtigt godt, for de unge ville hellere være sammen i missionshuset. Der var to talere pr. aften. Man sad presset godt sammen, og kaffen blev serveret, mens man sad på stolene/bænkene. Der var ikke plads til borde.

KFUK holdt sommerlejre på Humlum Strand.

KFUM holdt vinterlejre samme sted.

Der afholdtes generalforsamling hvert år. De unge piger var for en hel del tjenestepiger på gårdene. Derfor var der stor udskiftning af deltagerne, og dermed også af bestyrelsen.”

Sommermøde!

Indre Missions kredsen for Holstebro, Struer, Vinderup og K.F.U.K. og K.F.U.M. kredsen indbyder til sommermøde i Tvis sognegård mandag d. 24. maj 1971 kl. 20,00. Pastor Dalum Christensen, Tersløse, taler om emnet »Vor situation«.

Der er kaffebord og frit samvær
Afslutning ved kredsformanden

Kredsbestyrelsen
for
K.F.U.K. & K.F.U.M.

Kredsbestyrelsen
for
Indre Mission

Bedes noteret
Husmoderstævnet i Holstebro den 29. og 30. september.
Efterårsmødet i Holstebro den 14. oktober.
Repræsentantmødet i Holstebro den 8. november.
Mandsstævnet Hjerm den 3. og 4. december.
Så minder vi om Indre Missions årsmøde i Skjern 7. - 9. juni 1971. Husk indsamlingslisterne.

BØN OG ARBEJDE, INGEN AF DELENE KAN STÅ ALENE.

Kredsbestyrelsen

VESTJYDSK TRYKKERI HOLSTEBRO

Samme mønster var der for de unge mænd. Det blev ofte kaldt for karlemøder, da mange af dem var karle på landet. Undertiden kunne KFUK og KFUM holde møder hver for sig, og bagefter mødes et sted til sanglege. Årgang 59 blev kaldt for ”missionsklassen”, for den årgang rummede mange fra indremissionske hjem i skoleklassen, som så også mødtes i fritiden.

Jævnligt holdt Indre Mission og KFUM/K fælles aftner. IM var nok ikke så attraktivt for de unge – sådan er det nu engang, når man er ung. Men fællesaftnerne var alligevel et gode for begge parter, hvor man kunne lære af hinanden.

Der var bl.a. fælles adventsfester. I adventstiden 1970 havde man med Pastor Hvas, Holstebro, en god og festlig aften med god tilslutning.

Også til Sct. Hansfest mødte de unge KFUM/K folk op.

Der var fælles sommermøder for IM-kredsen og KFUK og M kredsen.

KFUM Idræt holdt kammeratskabsaftner i Sognegården. Der var en taler, og derefter sanglege og folkedans under ledelse af Ragna Tang. Ikke alle forældre har vel været lige begejstret over dansen. Den kunne føre andet med sig. Ofte kom en KFUM/K kreds fra et af de andre sogne. Eller de unge fra Tvis drog til andre steder, hvor der blev danset folkedans eller leget sanglege.

KFUM/K gik ind omkring 1983. Der var ikke mere de mange karle og piger på gårdene. De unge fra sognet rejste til større byer for at få uddannelse. De helt unge, der gik på skoler i Holstebro, blev påvirket af ånden der. Nogle fortsatte i KFUM/K i den by, de tog uddannelse i. Eller kom i IMU (Indre Missions Ungdom).

I dag er der i Tvis en gruppe, der kalder sig Unge Familier. Unge voksne, der er opvokset med KFUM/K og IM, og gerne på deres måde vil fortsætte et kirkeligt stykke arbejde for dem og deres børn – og hvem, der ellers har lyst til at være med. Der synges, leges, høres Bibelhistorie, tages på ture. Ofte begyndes der med fællesspisning. Det er en erstatning for både søndagsskole og KFUM/K og ligger i forlængelse af de før omtalte familieaftner. Disse unge er også engagerede i familiegudstjenester og pandekagegudstjenester. En græsrodsbevægelse, der gerne skulle fortsætte. Indtil menighedshuset blev solgt, holdt Unge Familier til der.

I 1970'erne havde KFUM/K og IM en ungdomsklub, **Ungt Forum**. Det var børn og unge fra 12 års alderen og til 18 år. Det var noget bredere end det egentlige KFUM/K arbejde. Der kom bl.a. politiet for at fortælle noget om deres arbejde. Der

var nogle, der fortalte om alkohol, eller der blev vist film. Disse aftner blev holdt i FDF's hus Knuden.

De unge og de voksne kunne mødes omkring Ydre Missions arbejdet.

DMS/ Danmission og Sudankredsen

Indtil år 2000 hed det Det danske Missionsselskab. Det år fusionerede Dansk Santalmission med Det danske Missionsselskab, og navnet blev Danmission.

"Mission er at skabe mulighed for, at alle kan høre det kristne budskab og opfordres til at leve i næstekærlighed". Sådan skriver Danmission om sig selv på internettet.

Danmission er en del af folkekirkens internationale arbejde, og opgaven er at give mennesker i andre lande mulighed for at møde den kristne tro og hjælpe dem til bedre leveforhold. Danmission arbejder bl.a. i Libanon og Syrien, Kina, Indien og Burma.

En vigtig del af Danmissions arbejde er de danske netværk, der støtter økonomisk og på anden vis gennem frivilligt arbejde.

I Tvis Indre Mission har der igennem mange år været et sådant frivilligt arbejde. DMS-kredsen, som det hed de fleste år, havde medlemmer gennem IM, der betalte kontingent. Ved bestyrelsesmødet 2003 blev det vedtaget, at kontingentet fortsat var 25 kr. for enlige, 50 kr. for par.

Der var en årlig generalforsamling, hvor bestyrelsen blev valgt. Danmission havde årligt 3 møder.

Udover Danmission var der Sudankredsen, der årligt holdt 2 møder. Sudanmissionen koncentrerer sig, som navnet siger, om missionen i Sudan i Afrika, og hedder i dag Mission Afrika.

Ydre Missionsfolkene i Tvis blev et "beregst" folkefærd. Utallige er de mennesker, der kom og fortalte om Tanzania, Nigeria, Israel og Arabien. Japan, Indien, Bangladesh, Bahrain, Kina, Malaysia, Thailand. Lande, mange næppe kendte til dengang, men som flere i de senere år er rejst ud for at opleve.

Hjemvendte missionærer, mænd som kvinder, kom og fortalte om deres liv i Tanzania eller Nigeria eller Arabien eller Indien, eller hvor de nu havde været sendt ud som missionærer. Der kom missionærer, der var på hjemmebesøg, som kunne fortælle aktuelt nyt fra det det arbejde, de stod i. Der kom dem, der havde været på besøg i et missionsområde.

For alle talere var det vigtigt at understrege, at missionærerne aldrig måtte glemme, hvem der er missionens herre, og at de var sendt ud med det formål at bringe kristendommen ud i verden. Det kunne gøres via et almindeligt arbejde. Det var/er f.eks. sygeplejersker, landbrugskyndige, tømrere, læger, brøndborere, der kan bruge deres uddannelse til både at forbedre levedeforholdene og bringe budskabet videre. Hjemme i Tvis bidrog medlemmerne med økonomisk støtte, både i forbindelse med møderne og ved den årlige basar, som begge kredse samarbejdede om. Indtægterne fra basaren 2002 blev på 10.100 kr., og blev fordelt mellem Danmission og Sudanmissionen, så hver fik 5.050 kr.

Sammenfatning

Grundtvigianismen og Indre Mission stod igennem mange år skarpt overfor hinanden. Også i Tvis sogn. Både livssynet og kristendomssynet skilte dem. I Indre Mission sang man om, at mennesket er en pilgrim, og livet her på jorden er forberedelse til livet i Guds rige. Der måtte en omvendelse til for at være Guds barn, og med omvendelsen kom håbet om engang at komme i Guds rige. Ikke dåben frelser, omvendelse er nødvendig.

Hvorimod det grundtvigske livssyn er, at livet her på jorden er Guds skaberværk og godt i sig selv. Vi skal virke i kald og stand. Også grundtvigianerne lever med troen på og håbet om, at der er et Guds rige. Der lægges ikke vægt på omvendelse. Dåben er nok til frelsen.

Indre Mission var og er en missionerende bevægelse. Både i det lokale sogn og i den store verden. Det gælder om at vinde mennesker for Kristus. Det gælder om at erkende sin skyld og sin synd for at blive et Guds barn.

Denne stærke syndsbevidsthed har gjort manganen et solidt menneske bange for døden. På den ene side er døden en glæde, fordi troen på, at den omvendte kommer i Guds rige, er stærk. På den anden side kan omvendelsen og syndsbevidstheden give

mange anfægtelser for den døende. Har jeg levet godt nok for Gud til at komme ind i Guds rige? lyder spørgsmålet.

Grundtvigianerne vil oplive og oplyse. Guds ord er det centrale. Kun Guds ord kan vække hjerter. Kirkens forkyndelse er stedet, hvor Gud vækker mennesket. Derfor er handlingen ikke så vigtig.

Også de grundtvigske har dog været aktiv i missionselskaber. Santal- og Pathanmissionen udsprang af den grundtvigske retning (Pathanmissionen har sit virke blandt muslimer i grænseområdet mellem Pakistan og Afghanistan).

For en Grundtvig og hans meningsfæller var døden en fjende. Og dog er der også hos grundtvigianerne troen på, at ”så rejse vi til vort fædreland”. Omvendelsen og syndsbevidstheden er ikke det afgørende, men Guds nåde og Guds kærlighed til sine mennesker. Og hvem, der modtager nåden, derom skal mennesker ikke dømmes.

De ydre forskelle kender vi godt. Dans, alkohol og kortspil har en grundtvigianer ikke noget imod, siger vi - men den grundtvigianer, der har oplevet nogle i sognet, der har spillet sig fra hus og hjem eller drukket sig fra samme, deler Indre Missions opfattelse af dette som et onde. Ikke som syndigt, men som noget, der kan forvolde ondt. Derfor var kortspil og alkohol ikke tilladt i Samlingshuset.

I dag accepteres både dans, alkohol og kortspil også i Indre Mission. Afstandtagen til det i dag er en personlig holdning, ikke en trosmæssig.

Begge bevægelser er, hvad man kalder eksklusive. Begge bevægelser holder sig til deres ligesindede og lader sig oplyse og opbygge af meningsfæller. Det er stadig højskoleforeningen på den ene side og missionsmøder på den anden. Men gennem de mange af IM opbyggede kristelige institutioner kommer IM udover egne rækker. Det er IM, der er kernen i partiet Kristendemokraterne, mens grundtvigianerne blander sig i de forskellige partier. Ligesom grundtvigianerne støtter forskellige sociale institutioner uden at lægge navn til.

Højskolemøder er åbne for tidens rørelser, kulturelt, politisk, kirkeligt.

Missionsmøder er en kristelig prædiken, dog kan de også rumme aktuelle politiske eller kirkelige emner. Men Kristus er i centrum.

Det er tydeligt nok, at begge retninger har haft brug for eget hus, og at man kun ved sjældne lejligheder kunne komme i hinandens hus. Det er klart nok, at der har været gnidninger dem imellem. Men når et par fra en af gårdene skulle holde fest, blev alle

naboer uden tanke for kirkeligt eller ikke kirkeligt tilhørsforhold budt med. De uskrevne gæstevenskabsregler på landet gik forud for kirkelige uenigheder.

Tidens forandringer og tidens ånd har ingen af de to bevægelser kunne undgå at blive påvirket af. Samliv før ægteskab, bofællesskab uden ægteskab med børn, homoseksualitet var nok noget, begge bevægelser tidligere kunne blive enige om at tage afstand fra. Men kommer det indenfor egne rækker, tvinges man til at ændre holdning.

Begge bevægelser har haft stor betydning for livet i Tvis sogn- både for kirkelivet og foreningslivet. Når disse to engang så store bevægelser svækkes, ændres livet i et sogn.

Mange har taget afstand fra Indre Mission – ofte med urette. Bevægelsen har gennem de mange institutioner til gavn for svage mennesker tilført samfundet meget godt og uundværligt. Og der hersker lige så megen livsglæde indenfor Indre Missions rækker, som inden for grundtvigianernes.

Kirkens død er ikke konfrontationer mellem bevægelser, tværtimod vækker det os til live, for så skal vi finde vores egen identitet. Kirkens død er ligegyldigheden. Så vidt er det ikke kommet i Tvis sogn.

I marts 1904 blev det første menighedsråd i Tvis dannet.

I menighedsrådet deltes grundtvigianere og indre mission om pladserne. Nu blev der lagt op til samarbejde. Forskellighederne var der, diskutere kunne man, men begge bevægelser var enige om, at i menighedsrådet arbejdede man sammen for kirkens ve og vel. Centrum for begge bevægelser er dog Guds ord, som det kommer til orde ved kirkens gudstjeneste. Derom skal der værnes.

Bilag 1

Gerda og Anders Risums datter Lillian fortæller:

Med rødder i Tvis.

I Tvis har jeg hjemme. i Tvis er jeg født. I Tvis skal jeg begravet. Det har altid ærgret mig, at der på min dåbsattest står, at jeg er døbt i Nr. Felding. Men Tvis Kirke var lukket den dag i februar 1952. Hovedsagen er vel også, at jeg er døbt.

Det har altid betydet meget for mig at være en del af kirken og det kristne fællesskab. Fra min barndom husker jeg, at jeg sad på sædet på tværstangen på fars cykel, når vi skulle i kirke. Der var ca. 5 km. fra Vester Morre. På hjemvejen skulle vi ofte en smut omkring frysehuset for at hente kød med hjem. (Vi havde boks nr. 25, der heldigvis var ved jorden, for det var godt nok koldt, når alle de brune pakker kød med høstbindegarnet skulle flyttes rundt på).

Der var søndagsskole forskellige steder i sognet. Vores søndagsskole var hos Kirstine og Eskild Frøjk i Lille Gedebo. Vi sad på rad og række i en af stuerne. Vi fik fortalt bibelhistorier, og vi sang efter søndagsskolesangbogen. Vi fik også en forfriskning, så vidt jeg husker, og der blev læst historier. Blandt andet fra den store verden. Jeg havde nogle gode søndagsskolelærere på skift: Gerda og Peter Nissen Aalbæk, Ejnar Østerlund Hansen, Enevold Jensen og Eskild Frøjk.

Selv om jeg ikke kan sætte ord på, så betød de meget for mig i mine barneår. De var med til at skabe interessen for mission. Jeg husker, når vi lagde vore håndrører i negerdrengen, der nikkede og spiste pengene, når vi trykkede på en knap. Selv om jeg i dag ikke ville bruge en sådan indsamlingsbøsse, så er den en del af historien og hørte den tid til.

I søndagsskolesammenhæng var årets højdepunkter juletræsfesterne i Missionshuset og den årlige udflugt til enten Nr. Felding eller Mejrup, hvor vi var sammen med søndagsskolerne derfra. Af en eller anden grund kan jeg huske, at vi løb sækkevæddeløb!

Min bedstemor Katrine Eriksen fra Egely (Hovedgaden 39) sørgede for, at jeg fik Børnebladet. Det blev læst og læst og har uden tvivl også været med til at bevare mig i min barnetro.

Senere kunne jeg selv cykle til kirke, hvis mine forældre ikke havde mulighed for at komme afsted. Jeg havde min faste plads – ved siden af bedstemor! Hun sad altid på den nederste bæk til venstre helt inde ved væggen. Og jeg sad ved siden af!

Mange gange har jeg talt bænkeraderne i kirken og talt, hvor mange salmevers pastor Viggo H. Andersen kunne citere i en prædiken.

At være med til møderne i Missionshuset har altid været en naturlig del af mit liv, og det var altid festligt at være med til basarerne til fordel for Ydre Mission med fiskedam, tombolaer og hvad der ellers var. Men jeg husker nu også missionærerne, der gjorde indtryk på mig. Altid, når der blev vist lysbilleder fra Afrika eller Indien, sad jeg og sugede billederne til mig. (Det var jo før fjernsynets tid). Uden tvivl blev også her kimen lagt til min senere missionærtjeneste i Nigeria.

Det hører også med til min barndom, at jeg i tre år spillede håndbold i Østergårdskrat. Der var gode oplevelser på banen inde i skoven. Derudover husker jeg andagterne, når vi var færdige med at spille håndbold. Det gjorde godt at stå og synge aftensalmer under Guds åbne himmel.

Jeg var med de første år i Tvis FPF's historie – avancerede endda til kredsleder. Det var i den periode, vi byggede kredshuset *Knuden*, der vist blev indviet i 1970. En overgang havde jeg de store piger, væbnerne, på loftet i Missionshuset.

Derudover var der arbejdet i KFUM og K, hvor jeg også havde fornøjelsen af at sidde i bestyrelsen i nogle år.

Selv om jeg tog min uddannelse i Aarhus og også blev indviet som missionær til en tjeneste i Kristi Lutherske Kirke i Nigeria i Lukaskirken i september 1980, så blev jeg også udsendt fra Tvis Kirke og Missionshus. Det er trods alt i Tvis, jeg har rod. Og efter hvert hjemmeophold er jeg blevet genudsendt.

En missionær har brug for et bagland, dvs. menigheder og enkeltpersoner, der står bag med forbøn og som følger med i den pågældendes arbejde. Jeg er blevet udsendt/genudsendt fra Tvis Kirke flere gange.

Det foregik ved en aften gudstjeneste med deltagelse af menighed, familie, venner og repræsentanter fra Sudanmissionen (i dag: Mission Afrika). Der blev bedt en speciel bøn for mig og den tjeneste, jeg skulle ud i. De fleste gange var det også

mig, der prædikede. Dog havde vi i 1987 den glæde, at det var biskop Georg. S. Geil, der prædikede. Desforuden var der altergang og offergang, hvor der blev samlet ind til Sudanmissionen.

Om udsendelsesfesten i Missionshuset bagefter skrev Hans Larsen i Holstebro Dagblad bl.a.: ”*Senere samledes de mange deltagere i missionshuset. Her fortalte missionssekretær Ejnar Jensen fra Sudanmissionen om livet i den kristne, lutherske kirke i Nigeria og konstaterede, at der stadig er brug for flere danskere i arbejdet. Biskop Geil fortalte træk fra sit besøg i Nigeria i februar, hvor han deltog i indvielsen af kirkens nye biskop David Windibiziri. Desuden blev der bragt hilsner og gode ønsker fra en lang række deltagere, bl.a. sognepræst Ebbe Fibiger, Nr. Felding.*”

Lillian Risum

Bilag2

Marie og Enevold Jensens søn Iver fortæller:

Fra Østerlund til Østerland”

En kold og hård vinterdag i slutningen af januar, det Herrens år 1943 – og dengang 2. verdenskrig med umenneskelig grusomhed rasede på sit højeste på østfronten, var der bud efter jordemoderen i Østerlund. Grethe, Poul og Irene skulle have en lillesøster eller lillebror. Det blev en dreng, der kom til at hedde Iver. Senere blev der føjet endnu nogle navne til søskendeflokken; Krista, Søren og Ingrid Kristine. På skift en pige og så en dreng – syv i alt blev vi. Godt planlagt af mine forældre, kan man sige.

Men næppe hele sandheden om den sag. For den tid, hvor man med lidt hjælp fra kemi og lægevidenskab kunne styre slægtens videreførelse, var endnu ikke indtrådt. Man kunne heller ikke på forhånd lave tester og undersøgelser, der afslørede, om det ventede barn var sund og rask eller ej. Det barn man fik, var Guds gode gave uanset hvad. Og sådan var det også med lillesøster Ingrid Kristine med de skæve øjne. Hun var Mongolbarn. I erindringens spejl står hendes søde smil og umiddelbare glæde ved livet som en varm solstrejf på en vinterdag. Hun blev kun tre år gammel og mødte sin skæbne en forårsdag, da bussen mellem Holstebro og Aulum kom forbi på sin daglige tur. Også i årene derefter skulle mine forældre så rigelig opleve deres del af sorg og tab. Det satte selvfølgelig sine umiskendelige spor i familiens liv og i en drengs sind. Men mine forældres faste tro på Gud – og at ikke en spurv falder til jorden uden Gud – har uden tvivl båret dem igennem i både medgang og modgang. Og derfor blev min opvækst og barndomshjemmet for mig og mine søskende både tryk, meningsfyldt og fuld af arbejde, fritid og frihed.

En bondeknøs.

At vokse op på landet i efterkrigs årene var identisk med pligter og ansvar så snart sutten var smidt væk. Man var en del af arbejdsstyrken i det omfang fysikken kunne række. Som syv-otte årig kunne man sagtens begynde at overtage malkningen og i

et vist omfang gøre sig gældende i stald og mark. Et stykke hen i 1950-erne begyndte mekaniseringen så småt at indfinde sig. Malkemaskinen littede et ellers tidskrævende job. Og med traktoren fulgte snart den ene så den anden maskine med. Det var med vedmod, at vi solgte den sidste hest, Musse. Jeg græd mine modige tårer - standhaftig og uden nogen så det – den aften før søvnen indfandt sig. Men med hænderne på rattet på den grå Ferguson, faldt der snart et glemsels slør over en 12-årig drengs håbefulde sind. Hestens tid var forbi, og fremtiden tilhørte maskinernes og teknologiens tidsalder. Min far var dygtig som landmand og særdeles arbejdsom. Og han sparede ikke sig selv. Som dreng husker jeg, når han i sit pæne tøj og nybarberet stod og skulle afsted til møde i menighedsråd, sogneråd, samfundsrådet for Indre Mission eller som medlem af bestyrelsen for Tvis Brugsforening. Og far var overbevist om, at mor og vi børn nok skulle klare ærterne både ude og inde. På en middelstor gård er der mange små og store tjanser, og derfor også opgaver for både små og store hænder. Og når opgaverne er krydret med tryghed og kærlighed, kan et barn vokse og udvikle sig. Far ønskede at være på forkant med den gryende udvikling. Men for min mor kunne det godt se risikabelt ud, når der skulle investeres i diverse nyanskaffelser. Fars drive og fremdrift i blodet, og mors mildhed, hjertevarme, vidt favnende sind og aldrig svigtende flid og omsorg, dannede en god og frugtbar ramme om min opvækst og barndom. Og min mors store tolerance og evne til at bære over og tilgive diverse ”udskejelser” er også en stor ballast at få med sig. Engang – som 7-8 årig – havde jeg plukket alle stedmoderblomster fra et stort bed, som min mor møjsommeligt havde plantet og værnet om. Da jeg kom med favnen fuld for at aflevere dem til hende, slog hun hænderne sammen og sagde, ”jamen søde dreng da! Synes du ikke lige vi skal putte dem i et stort fad med vand. Og så kan de stå på spisebordet og pynte op!” Ikke et bebrejdende ord fra hendes mund lød der. Ja, mange år senere kom den episode til at indgå i en prædiken om, hvad Guds kærlighed og tilgivelse i grunden går ud på. At vi får det ufortjent. Skolegangen i den stråtækte var måske ikke op til standarden, i forhold til vore dages PISA undersøgelser. Men solid basisviden fik vi lært i Gedebo skole. Og derefter, når man var konfirmeret, og som den mest selvfølgelige ting i verden, fortsatte oplæringen i landmands-kunst. Og snart fik jeg plads som forkarl på en større gård i sognet. I fritiden, som barn og ung, var jeg ivrig håndboldspiller i Østergård Krat – deltog i KFUM & K`s aktiviteter. Og en kort tid var jeg med i FDF i dens opstart. Om søndagen fulgtes vi børn som regel med far og mor i kirke. Og senere i Missionshuset, når der var noget for de unge.

Uddannelse og videre ud i verden.

Som 18-årig kaldte værnepligten, der kom til at foregå ved Dronningens Livregiment i Nr. Uttrup. Det blev et vendepunkt i bondeknøsens liv. Allerede før min soldatertid havde jeg gjort mig tanker om fremtiden. Planer, der ikke gik i fædrenes fodspor. Af samme grund var jeg både før og under værnepligtstiden optaget i min fritid af diverse kurser. Fag, der skulle rette op på de huller, som barndommens skolegang havde efterladt sig, og lidt mere til. Og således rustet og opmuntret kunne jeg efter endt værnepligt gå i gang med en uddannelse. Den begyndte på Diakonhøjskolen i Århus. En 3-4 årig uddannelse, alt efter, hvilken linje man fulgte. Men da jeg undervejs valgte sygeplejen, blev forløbet noget længere. Færdiguddannet som sygeplejerske i 1968 og senere færdiguddannet og indviet som diakon. Herefter jeg fik arbejde som sygeplejerske på Århus Amtssygehus, som første mandlige af slagsen på dette sygehus. Det var længe før ligestillings debatten for alvor satte ind. Under min ansættelse der blev jeg også underviser – knyttet til sygeplejeskolen ved Amtssygehuset. I 1968 blev jeg gift med Tove, som også er diakon af uddannelse. Og det bekendtskab er der kommet 3 dejlige børn ud af.

”Østerland - at rejse er at leve.”

Det var nok ikke H.C. Andersens eventyr der fik mig og min familie til at rejse ud i det fjerne ”Østerland” -fra slutningen af 1972. Landet, der nu er kendt som Bangladesh. Før da Øst Pakistan – var en del af Pakistan. Ganske vist har jeg i Tvis missionshus som ung hørt missionærers beretninger fra ”Missionsmarken”, som det dengang hed. Men det handlede altid om ting, der foregik i Afrika. Og ærlig talt, hvad skulle en bondeknøs gøre der! Det havde jeg vist ikke fantasi til at forestille mig på det tidspunkt. Men hvorfor og hvordan det så gik til, at jeg og min familie mange år senere satte kurs – ikke mod Afrika - men mod Asien og Bangladesh, det er nok i virkeligheden svært at gøre helt rede for. At det er/var et kald, vil jeg gerne understrege. Lige såvel som det også kan være et kald at være bonde, skomager eller præst i Danmark. Det er god, Luthersk teologi. Men at bryde op fra sit fædreland og rejse til en hel fremmed og ukendt del af verden, kommer ikke ud af den blå luft. Måske er det lidt som at spille skak. Du foretager eet træk ad gangen uden at kende slutresultatet – i tro på, at du er på rette vej. Det begyndte ganske uskyldigt med, at Tove og jeg deltog i en Santalkreds i Århus. Og det gav os kendskab til det arbejde, som Santalmissionen siden 1867 har udført i Indien, senere også i Øst Pakistan, nu Bangladesh. En dag var der en annonce i Santalposten, hvor man søgte

missionærkandidater – gerne med sygeplejerske/diakon baggrund. Santalposten: det officielle blad for Dansk Santalmission. Et missionselskab, der pr tradition har været præget af den Grundtvigske fløj i kirken. (DSM fusionerede i år 2000 med Dansk Missionselskab (DMS) til det nuværende DANMISSION) Den Grundtvigske forståelse af kristendommen er et særdeles godt supplement til Den Indre Missionske – eller omvendt. Og efter min bedste overbevisning har Den Danske Folkekirke brug for begge observanser, og helst ikke som indbyrdes modmen medspillere. Vor forespørgsel på annoncen blev begyndelsen til 12 års tjeneste i Bangladesh i årene 1972 – 1984. I 1972 blev vi indviet til en tjeneste som missionærer. Det foregik ved en gudstjeneste i Christianskirken i Århus. Og efterfølgende var der udsendelsesfest samme sted i kirkens krypt. Og det betyder, at man ikke rejser ud på egen hånd, men at menigheder i Danmark, sammen med et stort bagland, står bag og støtter én i de opgaver og udfordringer, som man møder. Tjenesten er ikke ens private forehavende, men noget der er større og rækker ud over alle grænser. Fremmed sprog og kultur er den første store udfordring. Og derfor var opgaven fra starten først og fremmest at lære sprog, land og skikke at kende. Mange ord i sproget bengali kommer af sanskrit, og skriftsproget består af fremmedartede tegn, der først skal læres ved simpel terperi. Det rene volapyk, indtil lyde bliver til ord og sætninger i et fantastisk smukt og nuanceret sprog, der tales af mindst 200 millioner mennesker i hhv. Indien og Bangladesh. Efter sprogeksamen kunne arbejdet påbegyndes. Dog kom vi – og især for Toves vedkommende - ret tidlig i gang med nogle opgaver, som også var med til at udvikle sprogfærdighederne. Learning by doing. Landet havde netop været igennem en borgerkrig. Og brug for hjælp på basale, livsnødvendige områder, var himmelråbende. Små børn kunne dø af underernæring, simple infektioner som følge af scabies (fnat) eller andre sygdomme, der ofte kunne afhjælpes med antibiotika, jern- og vitaminpiller og kosttilskud evt. i form af mælkepulver. Og i årets kolde måneder var der et stort behov for varme tæpper og tøj til både børn og voksne. En del af det fik vi igennem Røde Kors eller ad andre kanaler. Efterhånden blev situationen i landet, efter afslutning af borgerkrigen, mere normal. Og dermed var den akutte (nød)hjælp ikke længere relevant.

Men på sundhedsområdet var der store udfordringer. Især når det gjaldt kvinder og børn. Og det blev i stor udstrækning Toves arbejdsområde i form af en sundhedsklinik, primært for kvinder og børn. Et arbejde, der langsomt blev opbygget, og som skabte stor goodwill i lokalsamfundet. For mit eget

vedkommende kom det til at handle om litteraturarbejde. En kristen ”bogcafe” blev åbnet i den nærliggende by. Og efter et par år blev den først kristne menighed dannet. En større gruppe hinduer, der havde modtaget undervisning i et godt stykke tid, blev døbt. Og senere blev der på stedet også bygget en smuk kirke.

Det går an, at hinduer konverterer til kristendom. Men det er straks noget andet, hvis det drejer sig om muslimer. Selv om Islam i Bangladesh kan siges at være moderat som udgangspunkt, så er der lang vej til det, vi forstår ved religionsfrihed. Vores udsendelse var for 4 år ad gangen. Og det var ikke kutyme, at man undervejs var en tur i Danmark. Al kommunikation hjemover skete pr brev. Det var så godt som umuligt at få telefonforbindelse til Danmark. Og da slet ikke fra det sted vi boede i den nordvestlige del af landet. Befolkningen i Bangladesh - som i dag tæller ca. 150 mill. - er for størstedelen muslimer – ca 85%. Hinduer udgør 10-12%. Omkring 1% er kristne, og et fåtal er buddhister.

Nye opgaver.

I løbet af vort ophold i den første 4 års periode blev vi sat på en ny opgave for Santalmissionen. Nemlig at få tilladelse af sundhedsmyndighederne til at bygge og drive et spedalskhedshospital, beliggende i den aller nordligste del af landet. Et område, hvor forekomsten af spedalskhed er særlig stor. På et Center i Sydindien fik vi et tre måneders kursus for at lære om sygdommen spedalskhed. Og efter et kort ophold i Danmark rejste vi tilbage – nu til et helt nyt sted, Nilphamari. Navnet betyder ”Den blå Farm”. Da englænderne herskede over Indien, var der en Indigo farm på stedet. Et produkt, hvoraf der udvindes blåelse, der blev brugt ved tøjvask før i tiden. Første opgave var at få bygget stedet op. Allerede bestående bygninger blev renoveret og indrettet til et hospital med 50 sengepladser. Og der blev bygget klinik og kontorfaciliteter, samt en del personaleboliger incl. et hus til os og andre udenlandske medarbejdere.

Hospitalet blev indviet og taget i brug foråret 1977.

Og siden er der sket mange udvidelser med et lille satellit hospital samt en vidt forgrenet

linikvirksomhed. Spedalskhed har altid været en frygtet sygdom – og omtales i såvel Gammel- som Nytestamente. Den almindelige opfattelse anno 1976 i Bangladesh var, at sygdommen er Guds straf for dårlige livsførelse. Og derfor skjulte folk sygdommen længst muligt, hvis de var ramt af spedalskhed. Og derefter var der ingen anden udvej end at bliver tigger. Det betød udstødelse af samfundet. Sygdommen kan helbredes, og i dag er der god og effektiv medicin. Oplysning om sygdommen er vigtig for at udrydde fordomme og tabuer. Sådan at patienterne kommer til behandling tidligst muligt for at undgå deformiteter og handicaps. Udfordringerne i dette arbejde var enorme. Men den positive respons og åbenlyse taknemmelighed, vi mødte fra modtagerne, de spedalske, var overvældende og løn i sig selv. På stedet blev der en lille menighed. Og en beskeden kirkebygning står midt i det hele. Vidner om, at der hvor evangeliet får krop og hænder, er der altid håb. Også for den, der er ramt af en sygdom, der igennem århundreder har skabt sorg og håbløshed. Projektet kører stadigvæk som et effektivt og velanskrevet sundhedsprojekt på sit felt. Og det glædelige er, at forekomst af sygdommen spedalskhed er stærkt faldende i området.

Bangladesh Lutherske kirke – BLC.

I den sidste periode for vor udsendelse til Bangladesh, kom arbejdsindsatsen til at være indenfor rammerne at BLC, en lille Luthersk kirke stiftet i 1978. Udover det direkte kirkerelaterede arbejde var der en række projekter af social og uddannelsesmæssig art, som en lille gruppe danske missionærer var engageret i. Analfabetismen var udbredt. Især pigerne har haft ringe adgang til uddannelse helt fra grundskoleniveau. Skoleprojekter og en kostskole kom op at stå, og en række korte håndværkeruddannelser blev gennemført. Der var brug for at uddanne kirkens folk på forskellig niveau. Og på et tidspunkt blev der også etableret en diakonuddannelse, hvor jeg havde undervisningstimer. Vi var meget optaget af at gøre kirken selvstændig fra begyndelsen. Men det er ikke så lige en sag. Især når det kommer til spørgsmål om lederskab og det med at administrere større økonomiske midler. På et tidligere etårs hjemmeophold i Danmark, havde jeg studieorlov mhp at studere teologi. Og i 1982 blev jeg ordineret som præst i BLC. Det betød flere kirkerelaterede opgaver ud over søndagens gudstjenester. De fleste kristne i BLC kommer fra hindu baggrund, og undertiden kan det give problemer i forhold til det fællesskab, man forlader. Det kan f.eks. dreje sig om arveret eller daglige fornødenheder såsom adgang til landsbyens drikkevand. Og derfor bestræbte man sig på, at hele familien og gerne flere i samme landsby tager beslutningen sammen om at blive en del af den kristne kirke. Men under alle omstændigheder er det ikke

let at tilhøre en minoritetsgruppe. Muslimer foretrækker dog almindeligvis, at folk er kristne frem for en multi-teistisk religion som hinduisme. Danmission har stadigvæk et engagement i BLC, men uden tilstedeværelse af missionærer bortset fra volontører og sporadiske gæstevister. Kirken har sin selvstændighed, men det er langt fra problemfrit. Men med alle odds imod sig har evangeliet også slået rødder i den Østerlandsk kultur i Asien. Og i dette smukke land er evangeliets frø sået i mange slags jord. Og det vokser og gror de utroligste steder, og skaber lys og håb i en del af verden, hvor det er de få, der har for meget, og de mange, der har alt for lidt.

Langdistance familieliv.

Vi rejste ud med to små drenge, og kom hjem med to store drenge og en datter, som er født i Bangladesh. Og alle tre har oplevet at være på kostskole langt hjemmefra – i Katmandu, Nepal - fra de var 7 år gammel og skulle i 1.klasse. Så det var kun igennem flittig brevveksling, at vi kunne følge med i børnenes liv og hverdag, og ved nogle få besøg om året på skolen. At den lange skoleferie, hvor børnene var hjemme, så lå i december til hen først i januar, var en formildende omstændighed. I disse uger skulle meget af det forsømte gerne indhentes. Så december måned var en intens tid. Men når den frydefulde juletid var vel overstået, skulle vi igen vænne os til at være langdistance-familie. Skolen var fra starten norsk. Men med tiden blev det en Skandinavisk skole, hvor der også var danske lærere i staben. At det ikke er omkostningsfrit at sende sine børn på kostskole, er vel ret indlysende. Især set i bakspejlets alt for klare lys. Og selv om den flerkulturelle opvækst rummer positive elementer, er der en hel del identitetsskabende spørgsmål, der kan dukke op som problematikker i voksenalderen. For selv om det siges, at vi i dag lever i én stor, global landsby, så har hvert menneske behov for at finde sine egne ”rødder” og personlige identitet. Og den proces kan komme på en hård prøve, når ”U-landsbarnet” vender hjem til sit fædreland, som det kun har et meget perifert kendskab til.

Sagde de ”ny-danskere.”

Dette udtryk var ikke lanceret i 1984, hvor vi vendte hjem til Danmark for at blive. Men det kunne godt have været relevant at kalde sig sådan – efter 12 års fravær, mere eller mindre. Det var ikke helt det land vi kendte, da vi drog afsted i 1972. Eller også var det os selv, der havde forandret os. Nok begge dele. Det store spørgsmål var først og fremmest: hvor og hvordan finder man arbejde og et trygt og godt sted at bo, hvor hele familien kan trives, finde mening og en ny hverdag! Det blev i første omgang i Løgstør. Tove som tilsynsførende i hjemmeplejen, og jeg som

forstander på et plejehjem. I løbet af mindre end to år fik jeg lejlighed til at læse op til eksamen i nogle teologiske hovedfag. Og med det i bagagen, kunne jeg søge præsteembede. Det blev til knap syv år i Løgstør med spændende udfordringer i en tid, hvor forandringens vinde for alvor ramte plejehjemsektoren.

Overordnet set var det positive forandringer, der blev gennemført. Og de syv år i Løgstør har i store træk forklarelsens skær over sig. Men så var det tid til nye udfordringer. Og det blev som sognepræst i 20 år i Sulsted sogn. Nordenfjords og lige nord for Aalborg. Et sogn med ca. 4500 sognebørn, og hvad præstelig betjening angår er der svarende til godt og vel halvanden stilling. Travle, gode år med mange udfordringer i en tid, hvor alting - også Folkekirken – er i hastig forandring.

Bondeknøsen fra Tvis er nu gået på pension som pastor emeritus. Og det er en ny udfordring, der kan føre én mange steder hen - mellem Østen og Vesten .

Iver Viftrup

Bilag 3

Marie og Laurids Vestergaard

Laurids Vestergaard, bonde på gården Vestergård, var en mand, der ligesom sin søster Else Østergaard, havde stor viden om Tvis Sogn. Deres viden fik stor betydning for Jørgen Mejdahl, da han skrev sin Tvis-bog.

Laurids Vestergård blev født på Vestergård i Tvis 1892. Slægten begynder på Søndergård i 1760'erne ifølge Jørgen Mejdahl (se Tvisbogen s.142). I 1854 får Laurids Jensen opført gården Vestergård, og på Vestergård fortsætter slægten, nu med navnet Vestergård. Sønnen Jens, opkaldt efter bedstefar overtog gården, og da han dør, blev der igen en Laurids på gården. Laurids giftede sig i 1918 med Marie i Stokvad. Hendes ugifte bror Iver Henriksen overtog Stokvad efter deres far. Han solgte den mange år efter til Kjeld Andersen i Laulund, der gifter sig med Marie og Laurids' datter Christine. Deres børn hedder Iver og Mette Marie, som er de gamle slægtsnavne. Gården Stokvad drives i dag af Christine og Kjeld Andersens svigersøn Jørgen Jensen og deres datter Mette Marie. Jørgen Jensen er tilflytter fra Brønderslev. Laurids måtte love for en dygtig kone på gården, der udover at passe familiens børneflokk på 8, måtte tage hånd i hanke med bedriften og folkene på gården. For

Laurids var optaget af sine mange tillidshverv. Om Marie kan det fortælles, at hun i en forholdsvis tidlig alder fik afasi, og i mange år boede på plejehjemmet i Tvis. Hun kunne altså ikke tale, men hun kunne

synges! Når der var gudstjeneste på Tvis plejehjem, blev alterbordet dækket med Maries fine hækede alterdug, som det tog hende 1 ½ år at gøre færdig. Den blev færdig i 1976. Marie var med ved hver en gudstjeneste og sang med af hjertens lyst. I dag er alterdugen på plejehjemmet Beringshaven, hvor en af hendes døtre boede sin sidste tid.

Marie blev 100 år, og 14 dage efter fødselsdagen var hun død. Hun blev begravet i den brudekjole, hun bar ved sit bryllup i Tvis kirke.

Laurids Vestergaard var formand for og bestyrelsesmedlem i adskillige foreninger i Tvis og omegn: Mejeriet, hvor han i en årrække var formand, skytteforeningen, sognerådet, asylet, sparekassen, plantørforeningen, brugsforeningen, eksport- og planteforeningen, menighedsrådet, foderstof, kreaturforeningen, bogsamlingen i sognegården og formand for sognegårdens bestyrelse i 25 år – og så skal der nok være nogle foreninger, der er glemt.

Laurids Vestergård er omtalt flere gange i beretningen om Tvis kirke. Han var tilmed en god fortæller. Til kirkens 85 års fødselsdag fortalte Laurids kirkens historie. Det blev optaget på et kassettebånd, der er i familiens eje. Det er nu spillet over på CD-rom og findes i få eksemplarer. Bl.a. på lokalhistorisk arkiv.

Laurids Vestergård afstod gården til sønnen Jens, der i 1984 solgte den udenfor familien til Ole Skifter. Af slægten bor der i dag i Tvis både den ældste datter Christine Andersen og børnebørn, oldebarn og tipoldebørn af Laurids og Marie. Laurids og Marie byggede huset Hovedgaden 43. Hvad der skete under det byggeri kan læses i bilaget efter Tvis kirke 1886-2011 *Uløste gåder i Tvis*.

Laurids Vestergaard døde 1973. Herefter tog Marie Vestergaard ophold på plejehjemmet.

Bilag 4

Sigrid og Hans Larsen.

De første, jeg mødte i Tvis sogn, var ægteparret Sigrid og Hans Larsen. Sigrid var en ægte indfødt Tvisbo. Hendes far var en Sandfær fra Sønder Halgård, hendes mor en Halgaard fra Nørre Halgård. Og så dog. Sigrids far var født på Sandfær i Vind, hvor hans mor havde sine rødder. Det blev Sigrids bedsteforældre, der overtog Sandfær, indtil familien flyttede til Sønder Halgaard i 1904. Sigrids bedstefar, Jens Laursen, tog den gamle gårds navn, Sandfær til efternavn. På Sigrid Sandfærs mødrene side kan slægten i Tvis spores tilbage helt til 1699.

Sigrid Sandfærs far overtog gården Nyborg. Han blev, sammen med tjenestepigen, dræbt af lynet, d. 11. september 1928, da de var på vej hjem fra markarbejde.

Sigrids mor, Kathrine Sandfær, drev gården videre med hjælp af en bestyrer og en sommerkarl, og også Sigrid og hendes bror Jens måtte tage fat. Sigrid var en kvik pige, der gerne ville have fortsat skolen efter konfirmationen. Det kunne der ikke være tale om. Indtil hun var 18 år måtte hun hjælpe derhjemme. Derefter fik hun lov

til at få en plads i huset som de andre unge. Sigrid ledede i sine unge år gymnastik i Tvis og var meget engageret i dette. Sigrid ville gerne have gode kundskaber og havde en naturlig nysgerrighed for livet omkring hende. Derfor tog hun på Frederiksborg Højskole. Først som elev, og senere vendte hun tilbage som kokkepige. Der var hun den sæson, hvor det var karlenes tur til at komme på højskole, og for første gang var der også piger med på det hold. De var få, så der var altid karle, der var ivrige efter at hjælpe med opvasken, for at pigerne i køkkenet kunne komme med til dans. Det var på den

måde, Sigrid fik et godt øje til den unge fynbo Hans Larsen- og omvendt.

Så var begges skæbner besejlet.

Det blev altså en tilflytter så langt væk fra som Fyn, der kom ind i en vestjysk grundtvigsk sindet familie med stærke rødder i Tvis og med en grundfæstet tradition for offentligt arbejde.

Hans fik sin landbrugsuddannelse, og Sigrid og Hans overtog Nyborg. Hendes mor blev boende. Fynboerne syntes vist, det var synd for Hans, at han skulle bo i det barske Vestjylland, skriver Sigrid i sine erindringer.

Men han faldt hurtigt til. Han spillede håndbold, og Venstres Ungdom var stiftet. Der blev Hans formand. Efterhånden fik han mange offentlige hverv. Derfor fik Sigrid stor indflydelse på gårdens drift, mens Hans var meget væk for at passe sine gøremål andetsteds.

Hans Larsen måtte, som Laurids Vestergaard og de andre gårdmænd fra Tvis med mange offentlige hverv, love for, at der var en kone, der forstod at tage hånd om børn, gård og folkene på gården.

Uden disse koner hjemme på gården, havde det ikke været muligt for dem at være så optaget af deres mange tillidshverv. Konerne var de stilfærdige eksistenser, der måske ikke udadtil gjorde opmærksom på sig selv, men indadtil udgjorde de kernen i landmands- og familielivet. ”Og milde kvinder- hvor har de magt”. Johannes W.Jensens ord passer godt på disse gæve kvinder.

Hans Larsen er en af de tilflyttere, der har betydet meget for Tvis sogn.

Hans var landmand, sognerådsformand, byrådspolitiker, menighedsrådsformand, skatterådsmedlem, kasserer bl.a. for en af bagerne i Holstebro, og far til fire. Hans Larsen, lød det ofte i telefonen i præstegården. Ikke Hans Larsen, med tryk på Larsen. Ikke Hans Larsen, med tryk på Hans, men Hans Larsen med lige meget tryk på begge ord.

Han var ingen sindig vestjyde. Han havde et lyst sind, og var en i sine medmennesker engageret fynbo. Når noget var besluttet, skulle det også udføres. Der blev snakket, når man mødte Hans. Ikke mindst, da Sigrid og Hans blev ældre, og havde bedre tid, skulle man beregne god tid, når man havde et ærinde hos dem. Sigrids gæstfrihed var livet igennem uden lige. Alle, der kom i huset, skulle have kaffe eller et lille glas vin.

Hans Larsen kom fra et landbohjem. Hans bror blev landbrugsminister, hans søster var socialudvalgsformand i Otterup kommune. Det politiske og det sociale havde han med sig hjemmefra. Som 13-14 årig hjalp han sin far med at passe sygekassen og el-værkets regnskab.

I 1958 får han hvervet som sognerådsformand i Tvis. Holstebro Dagblad havde i anledning af 60-års fødselsdagen i 1981 et artikel om ham, hvori de skriver:

”På den baggrund (traditionen med offentligt arbejde) er der vel ingen grund til at undre sig over, at Hans Larsen i 1958 pludselig befandt sig i sognerådsformandens stol, hovedkulds kastet ud i jobbet uden forudgående læretid som menig. I formandsstolen afløste han sin kones morbror, Jens Halgaard. Selv havde Jens Halgaard afløst sin svoger Didrik Grønæk, og før denne kom til, sad Jens Halgaards far, Jacob Halgaard i stolen. Det kan da kaldes familietradition med folkelig opbakning.”

Og Sigrid skriver i sine erindringer:

”Der var ikke noget kommunekontor dengang, alt foregik hjemme i stuen. Der var ikke så megen plads, men folkeregisterskabet skulle der være plads til, og fire børn og en bedstemor skulle da også være der. Ejnar Thomsen (i Engbæk) var kasserer og havde også det, som sorterede under ham, derhjemme. De sad mange timer sammen og arbejdede. Det tog megen tid, men det var da også spændende, man fik indblik i mange ting, som man ikke før kendte til. Og Hans kunne jo lide det. Vi kan vist godt sige, at han trivedes ved det.”

Det var dengang, der var tid og plads til pludselige ændringer af dagsordenen til sognerådsmøderne. Ligeledes fra avisen:

”Mødet aflyst.

Liden kalv kan vælte stort sognerådsmøde. Sognerådet syd for Holstebro skulle forleden holde møde om en række løbende sager. Rådet var også mødt op på sognegården, da der blev ringet efter formanden, Hans Larsen. Han måtte komme hjem straks, da der var noget vigtigt på færde. En af hans bedste køer skulle kælle. Derfor blev mødet udsat. Sognerådsformanden tog hjem og reddede en velskabt kviekalv ind i sin i forvejen pæne besætning. Og så blev der holdt sognerådsmøde den næste dag. Det hævdes, at sognerådsformanden nu så lidt mere large på bevillingerne.”

Det ville vist ikke blive accepteret med vores dages stramme dagsorden og effektivitet!

Centralskole, plejehjem, hal. Bannestrupparken, Engparken og andet byggeri i Tvis havde Hans Larsen og sognerådet en finger med i.

Hans Larsen blev medlem af menighedsrådet i 1961 samme år som Helge Jensen.

Helge Jensen var blevet ansat som lærer ved Hingebjerg skole med henblik på at blive skoleleder, når centralskolen stod klar og de små skoler nedlagt. Fra 1973 og til 1988 var Hans Larsen formand, stadig med Helge Jensen som sparringspartner. Begge var de gode til at få tingene til at ske. Helge Jensen fortsatte som kasserer i menighedsrådet til 1996.

Hans Larsen var en aktiv og kyndig formand med stor forstand på tal. De første år af hans formandstid blev præget af vanskelighederne med at skaffe hjælp til præsten, da sognet voksede stærkt. Han var en af dem, der tog til København for at møde kirkeministeren for at få en præst mere til sognet. Han var også med i byggeriet af Mejdal kirke, hvor han sammen med Biskop Johs.W.Jakobsen lagde grundstenen. Han var med til at beslutte og udføre, at der ved grundstenen blev indmuret tegninger, samt beskrivelse af kirken, pågældende dags avis, et grundstensdokument, samt en samling gangbar mønt. Og umiddelbart efter Mejdal Kirkes indvielse i 1982 var det restaureringen af Tvis kirke samme år, der stod for tur. Det sidste store engagement, han var med til, var kirkens 100 års fødselsdag.

Hans Larsen tog ikke et nej for et nej, stædigt blev han ved, når han havde sat sig noget i hovedet. Han var ikke vanskelig at arbejde sammen med, men han havde en stædig vedholdenhed, der, hvis man nu ikke var enig med ham, alligevel kunne sætte samarbejdet på prøve.

Han holdt gerne taler. Ofte blev han meget bevæget. Og vi vidste, at når Hans holdt tale, så blev vi præsenteret for årstal og regnskabstal. Han var om nogen et talmenneske. Men også en lun og humoristisk mand, der gerne både holdt sine egne

fester, og også tog del i sognets. Det være sig i sognegården eller til fester på Tvis plejehjem.

Hans Larsen lagde ikke skjul på, at han var af den grundtvigske slags. Kirkegang var for Sigrid og Hans en naturlig del af ”Et jævnt og muntert, virksomt liv på jord”. Kastede jeg ved gudstjenestens begyndelse et blik ned i kirken, kunne jeg næsten hver søndag finde dem på kirkebænken midt i kirken i venstre side.

Det hændte en sjælden gang, at jeg havde valgt 5 salmer til gudstjenesten, uden at der var en af Grundtvigs med. Det blev efter gudstjenesten øjeblikkelig kommenteret: ”*Hvad har fader Grundtvig gjort, siden vi ikke skulle synge nogle af hans salmer i dag?*”

Han var ikke bange for at sige sin mening. En gang kom jeg for sent til et møde på kirkegården, og ville derfor stilfærdigt stille mig op bagerst, så upåagtet som muligt. Hans var i gang med en udredning om noget arbejde på kirkegården. Da han så mig, stoppede han op: ”*Her plejer vi at give hånd!*” Så var jeg nødt til at gøre det, hvorefter mødet kunne fortsætte.

I året 2008 var det slut for den glade og virksomme mand. De sidste år var præget af svær sygdom. Han havde været med i opbygningen af Tvis Plejehjem. Han var kommet der igennem årene til alle fester og på besøg hos beboerne. Han havde kæmpet om nogen for Tvis Plejhjems fortsatte eksistens. Da han måtte tage ophold på plejehjem, var netop det plejehjem lukket. Han døde på plejehjemmet Beringshaven i Holstebro i 2008. Sigrid døde sammesteds 2010. Men de blev alligevel glade for det plejehjem.

Kildemateriale:

Vækkelsernes frembrud i Danmark i 1. halvdel af 19.århundrede bind V

Den nordiske kirkes historie P.G. Lindhardt

Sigrid Larsen: Min Slægt

Jørgen Mejdahl : Tvis sogn- og dets beboere

Hans Larsens scrapbøger

Protokoller for:

Ungdomsforeningen

Sognegården

Indre mission

Søndagsskolen

KFUM/K,

DMS

Samtaler med:

Jacob Halgaard

Christine Andersen og datter Mette Marie Stokvad Jensen

Iver Viftrup

Sigrid og Hans Larsens børn

Gerda og Verner Aalbæk

Elly og Tage Poulsen

Anny og Gudmund Jørgensen

Billedmaterialet er i privat eje

